

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 1-5 VE 6-8. SINIFLAR TÜRKÇE DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ ESTETİK DEĞERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Recep ÜLGER

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Salim PİLAV

Kırıkkale – 2015

ONAY

Recep ÜLGER tarafından hazırlanan “İlköğretim 1-5 ve 6-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Estetik Değeri” başlıklı bu çalışma, 06.07.2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

(imza)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

KİŞİSEL KABUL SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İlköğretim 1-5 ve 6-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Estetik Değeri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu belirtir ve bunu doğrularım.

Tarih:

Adı Soyadı:

İmza:

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Türkçe derslerinin estetik bilincin geliştirilmesinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu gerçeğinden hareketle Türkçe Öğretim Programlarının estetik bilincin kazandırılmasına ne derece yer verdiği incelenmiştir. Yeni Türkçe Öğretim Programlarının estetik yönü ilk defa bu çalışmada incelenmiştir. Bu konuda daha önce bir çalışma yapılmamış olması ve konunun soyut olması veri toplama sürecini oldukça zorlaştırmıştır. Bu zorluğu aşmak için konunun uzmanlarına başvurularak ölçütler belirlenmiş ve veriler bu ölçütlere göre değerlendirilmiştir.

Çalışma sırasında karşılaşılan diğer bir zorluk ise ortaokul seviyesinde iki farklı programın aynı anda yürürlükte olmasıdır. Bu durum verilerin analiz sürecinde oldukça güç durumlar yaşanmasına neden olmuştur. Araştırmanın hem program ve kitap hazırlayan uzmanlara hem de Türkçe eğitimi araştırmacılara ışık tutması ümit edilmektedir.

Araştırma sürecinde görüş, öneri ve desteklerini gördüğüm danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Salim PİLAV'a; araştırmanın çeşitli aşamalarında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ'a, Yrd. Doç. Dr. Kemalettin DENİZ'e ve değerli Türkçe öğretmeni Rasim TARAKÇI'ya teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ÜLGER, Recep, “İlköğretim 1-5 ve 6-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Estetik Değeri”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2015.

Estetik bakış kısaca güzeli aramak, güzeli görmek amacıyla yapılan bir eylemi ifade eder. Estetik bakış insanın günlük hayatta “ Daha güzel nasıl yaparım? Nasıl daha güzel yaşarım?” tarzında sorular sormasıyla ortaya çıkar ve insanın hayattan zevk almasını sağlar. Bir anlamda estetik bakış bir hayat biçimidir.

Estetik bakış açısı sadece sanat eseri karşısında değil, hayatın her anında güzeli aramak, güzeli görmek demektir. Bu bireyler güzeli fark ederek estetik haz duyarlar ve bu onların hayata bakışında da etkili olur. Güzeli gören, güzelin değerini fark eden bireyler hayata olumlu bakarlar, kişiler arası ilişkilerde güzel davranışlar sergilerler; yaptıkları işi en güzel biçimde yapmaya çalışırlar.

Türkçe dersleri bir bireyin estetik bakış açısı kazanmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Hem derslerde işlenen metinler, temalar yönüyle hem de barındırdığı edebi unsurlar yönüyle bireyin ilk estetik yaşantısını oluşturur. Bu nedenle hem Türkçe dersi programları hem de ders materyalleri estetik konusu dikkate alınarak düzenlenmelidir. Türkçe öğretim programlarının estetik bilinç kazandırılmasındaki rolüne dair herhangi bir çalışma yapılmamış olması konuya yeterince önem verilmediğini göstermektedir.

Çalışmamız betimsel bir araştırma olup doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Türkçe öğretim programları estetik bilincin kazandırılması açısından incelenmiştir. Programlar genel amaçlar, kazanımlar, beceri alanları, temalar, metin ölçütleri yönüyle estetik bilinç açısından değerlendirilmiştir. Araştırma boyunca elde edilen veriler ve bunlara dayalı analizler üç kısma ayrılabilir. Birinci aşamada estetik bilincin kazandırılmasının Türkçe eğitimindeki yeri ve önemi ele alınmıştır. Bulgular kısmında ilk olarak İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı incelenmiş; devamında ise İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı estetik açıdan

değerlendirilmiştir. Ortaokul düzeyinde iki farklı programın aynı anda yürürlükte olmasından hareketle de iki program arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Bulgular programlar bazında ayrı ayrı analiz edilmiş; programların estetik konusunda benzer ve farklı yönleri sonuçlar kısmında ele alınmıştır.

Türkçe öğretim programlarında estetik konusuna yer verildiği ama bunun yeterli olmadığı belirlenmiştir. Estetik kavramına programlarda doğrudan bir kazanım veya programın amacı olarak yer verilmemiştir. Estetik kavramı programlarda ancak dolaylı yollardan veya ikincil ifade olarak yer almıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe Dersi, Öğretim Programları, Estetik, Estetik Değer

ABSTRACT

ÜLGER, Recep, “Aesthetic Value of 1-5 and 6-8. Grades Turkish Education Programs”, Postgraduate Thesis, Kırıkkale, 2015.

Aesthetic view, that is the search for beauty, verbalizes an action carried out to see the beauty. Aesthetic view merges in the daily life, with the questions such as ‘‘How can I do it more beauty and how can I live better? It helps people take pleasure in their lives. In this sense, aesthetic view is a life style.

Aesthetic perspective means seeing the beauty not only in an art work but in every moment of life as well. These individuals feel pleasure in appreciation of beauty and it influences their attitude to life. People seeing the beauty and realizing its value, take a bright view of life, display nice behaviors in the interpersonal relationships; they try to do the best in their profession.

Turkish lessons have a significant place in aesthetic perspective acquisition of an individual. Turkish lessons form the first aesthetic experience of an individual with the aspects of both the texts studied in the classes, themes and the included literary elements. Therefore, Turkish lesson programs and class materials should be regulated by taking aesthetics into consideration. There is no study carried out on aesthetic perspective acquisition in Turkish education programs and it proves that not enough attention is paid to this subject.

Our study is a descriptive research and document analysis method is used. Turkish education programs are examined in terms of raising aesthetic awareness. First of all, the place and importance of raising aesthetic awareness in Turkish educational system are discussed. Firstly, in the findings section, 6-8th Grades Turkish Education Program is investigated. After the findings section, 5th Grade Turkish Education Program is observed from the point of aesthetics. Based on the fact that two different programs are in effect in the level of secondary school, settlements between these two programs are arranged. Findings are analyzed separately on the basis of programs; similar and different aspects of the programs in terms of aesthetics are discussed in the results section.

It is determined that subject of aesthetics is given place in the Turkish educational system, but it is not found sufficient. The term aesthetics has not had a place in the programs as a direct acquisition or the goal of that program; however, it has played a part in indirect means or as secondary expression.

Key Words: Turkish Lesson, Education Programs, Aesthetic, Aesthetic Value

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Estetik Ölçeği Maddeleri.....	32
Tablo 2: İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetiğe Yer Verilen Ana ve Alt Temalar.....	42
Tablo 3: İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetiğe Yer Verilen Zorunlu Temalar.....	57
Tablo 4: İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetiğe Yer Verilen Seçmeli Temalar.....	58

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
GİRİŞ	1
1. Problem Durumu	2
1.1. Problem Cümlesi.....	4
1.1.2. Alt Problemler.....	5
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. İlgili Literatür	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
KURAMSAL ÇERÇEVE	8
1.1. Estetik.....	8
1.2. Estetikle İlgili Kavramlar	9
1.2.1. Estetik Bakış	9
1.2.2. Estetik Yaşantı	9
1.2.3. Estetik Beğeni veya Yargı	10
1.2.4. Estetik Haz.....	10
1.2.5. Estetik Kaygı.....	10
1.2.6. Estetik Tutum.....	10

1.2.7. Güzel.....	11
1. 3. Dil, Edebiyat ve Estetik.....	12
1.3. 1. Edebiyat ve Estetik Bakış Açısı İlişkisi.....	12
1.3.2. Edebî Dil ve Estetik	13
1.3.2.1. Edebî Dilin Özellikleri	17
1.3.3. Edebî Metinler ve Estetik	22
1.4. Estetik Bakış Açısının Kazandırılmasının Önemi.....	24
1.5. Çocukta Estetik Bakış Açısının Gelişimi ve Türkçe Eğitimi	26
1.6. Türkçe Öğretim Programları	27
1.6.1. İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı	28
1.6.2. İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı.....	29
İKİNCİ BÖLÜM.....	31
YÖNTEM.....	31
2.1. Araştırmanın Modeli	31
2.2. Evren ve Örneklem.....	31
2.3. Verilerin Toplanması.....	31
2.4. Verilerin Analizi.....	32
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	33
BULGULAR VE YORUM.....	33
3.1. İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetik.....	33
3.1.1. Programın Temel Yaklaşımında Estetik	33
3.1.2. Genel Amaçlarda Estetik.....	33
3.1.3. Temel Becerilerde Estetik	34
3.1.4. Temel Dil Becerilerinde Estetik.....	35

3.1.4.1. Okuma Becerisinde Estetik	35
3.1.4. 2. Yazma Becerisinde Estetik.....	37
3.1.4. 3. Dinleme Becerisinde Estetik	39
3.1.4.4. Konuşma Becerisinde Estetik.....	40
3.1.5. Atatürkçülükle İlgili Konular ve Açıklamalarda Estetik	42
3.1.6. Temalarda Estetik.....	42
3.1.7. Ölçme ve Değerlendirmede Estetik	44
3.1.8. Etkinlik Örneklerinde Estetik.....	45
3.1.9. Metin Seçiminde Estetik	45
3.1.9.1. Okuma Metinlerinin Seçiminde Estetik	45
3.1.9.2 Dinleme Metinlerinin Seçiminde Estetik	47
3.2. İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetik.....	48
3.2.1. Programın Vizyonunda Estetik	48
3.2.2. Genel Amaçlarda Estetik.....	48
3.2.3. Temel Becerilerde Estetik	49
3.2.4. Öğrenme Alanlarında Estetik.....	49
3.2.4.1. Dinleme Öğrenme Alanında Estetik.....	49
3.2.4.2. Okuma Öğrenme Alanında Estetik.....	50
3.2.4.3. Konuşma Öğrenme Alanında Estetik	51
3.2.4.4. Yazma Öğrenme Alanında Estetik	52
3.2.4.5. Görsel Okuma ve Görsel Sunu Öğrenme Alanında Estetik	54
3.2.5. Atatürkçülük ile İlgili Kazanımlarda Estetik	55
3.2.5.1. Atatürk'ün Hayatı ve Eserleri Başlığında Estetik Unsurlar	55
3.2.5.2. Atatürk'ün Düşünce Sisteminde Yer Alan Konular Başlığında Estetik Unsurlar	55
3.2.5.3. Atatürk ve Cumhuriyet Eğitimi Başlığında Estetik Unsurlar.....	56

3.2.6. Zorunlu Temalarda Estetik.....	56
3.2.7. Seçmeli Temalarda Estetik.....	58
3.2.8. Metin Seçiminde Estetik	59
3.2.9. Ölçme ve Değerlendirmede Estetik	60
3.2.10. Okuma Dosyası Kısmında Estetik	60
3.2.11. Metin İşleme Örneklerinde Estetik	62
SONUÇ VE ÖNERİLER	63
1. Sonuç	63
2. Öneriler.....	68
KAYNAKÇA.....	70
EKLER.....	76

GİRİŞ

Bu gelişmeler aynı zamanda, bilgi toplumunun oluşum sürecini başlatmıştır. Bilgi toplumunun ekonomik büyümeyi hızlandırıcı, sosyal alt yapı hizmetlerinin sunumunu iyileştirici ve kültürel etkileşimi arttırıcı etkileri olduğu da açıktır. Bu nedenle eğitimin her kademesinde zekâ işlevini geliştiren, araştırmacılığı ve yaratıcılığı ön plana çıkaran bir eğitim verilmesi gerekmektedir. Bu hareketliliğin eğitim sistemine yansıtılması ve geleceğin dünyasının gerekliliklerinin algılanabilmesi gerekmektedir. Öğretim programlarının çağdaş ihtiyaçlara göre düzenlenmesi, diğer şartlara zemin oluşturması bakımından önemlidir (TTKB, 2005). Bir dersi tek başına değerlendirmek yerine sistem bütünlüğü içinde değerlendirmek gerekir. Dar planda bakıldığında Türkçe dersinin amacı öğrenciye okuma, konuşma, yazma ve dinleme becerilerini kazandırmaktır. Ama bu dar bir çerçeve olur ve dersin işlevini tam olarak belirtmez. Çünkü Türkçe dersinin amacı bu becerilerin yanında kültürel değerleri tanıtmak, başlıca klasikleri sevdirmektir. Öğrenci önce okumayı öğrenip okuyacak, okuduğunu anlayacak, yorumlayacak ve kendisini güzel biçimde ifade edecektir. Bunun sonucunda da güzeli arayacak ve estetik bilinci geliştirecektir (Kavcar, 2011: 127).

Dil, geçmişten bugüne estetiğin kullanıldığı, işlendiği ve edebî ürünler vasıtasıyla insanlara aktarıldığı bir alan olmuştur. En eski edebî türler olan mitler ve destanlardan başlamak üzere tüm dil ürünlerinde bir estetik kaygı güdülmüş, insanların okurken estetik haz alabileceği edebî ürünler ortaya konulmuştur (Düzgün, 2007: 266). Dilin, estetiği malzeme olarak kullanıp eserleri güzelleştirmesi sonraki devirlerde de devam etmiştir. Günümüzde ise estetik dil ilişkisi farklı bir boyuta taşınmış; estetik, dilin bir malzemesi olmaktan öte dil ürünleriyle kazandırılmaya çalışılan bir beceri haline gelmiştir (MEB, 2006). Bu amaç doğrultusunda çocuk edebiyatı ürünlerinden başlayarak ilerleyen yıllarda ana dili dersleri ve en üst nokta olarak da edebiyat derslerinde dil aracılığı ile çocuklara estetik bilincin kazandırılması amaçlanmaktadır. Estetik bilincin kazandırılması bireyleri sadece sanata karşı duyarlı insanlar haline getirmek amacı taşımamaktadır. Estetik bakış

açısı kazanan bireyler hem dili daha iyi kullanarak güzel bir üslupla konuşacak, güzel yazı yazacak hem de çevresindeki güzellikleri görerek bunu toplum yaşamına yansıtacaktır. Estetik bilinç kazanmış bireyler kişiler arası iletişimde güzel davranışlar sergileyerek diğer insanlara zarar vermekten kaçınacaklardır. Türkçe dersinin malzemesini teşkil eden edebî metinler estetik ölçütlere göre kaleme alınmış metinler olduğu için Türkçe dersi estetik bilincin kazandırılması açısından en önemli derslerden birisidir. Türkçe derslerindeki edebî metinler çocuğa sanatsal duyuşlar kazandıran, estetik haz yaşatan ilk metinlerdendir. Sanatın bireysel ve toplumsal etkilerinden yeterince yararlanılabilmesi için bireyin erken çocukluk dönemiyle birlikte yaşına ve gelişim durumuna uygun estetik görsel-işitsel materyallerle buluşturulması gerekir. İlk çocukluk döneminden başlayarak çocukların insan ve yaşam gerçekliğine ilişkin değerler oluşturmalarında Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin payı büyüktür (İşcan, 2005: 76-78).

Türkiye’de ana dili öğretim dersi olan Türkçe dersi 2005 İlköğretim 1- 5. Sınıflar ve İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programları çerçevesinde tüm dünyada olduğu gibi estetik bakış açısının kazandırılmasının amaçlandığı bir ders haline getirilmiştir (MEB, 2006). Değişim neticesinde estetik bilincin en üst seviyede kazandırılması amaçlanan edebiyat derslerine temel oluşturması hedeflenen Türkçe dersleri öğrencinin estetik ürünlerle karşılaştığı ilköğretim basamağı olması açısından kritik bir dönemi kapsamaktadır. Bu öneme binaen hem ortaokul Türkçe Öğretim Programının hem de ortaokul ders kitaplarının estetik bilincin kazandırılması amacına uygunluğu incelenmeli ve tartışılmalıdır. Seçilen metinlerden ders kitaplarının görselliğine kadar her ayrıntı dönem öğrencilerinin estetik deneyimlerini oluşturacaktır.

1. Problem Durumu

Günümüz dünyasında çirkinliklerden kurtulmak için öncelikle güzeli aramak, güzeli tanımak gerekir. Bu da her şeyden önce kültür ve sanat eğitimiyle mümkün olabilir. Sanat eğitimiyle kastedilen büyük sanatçı yetiştirmek değildir; güzeli arayan, güzellik kaygısı ve estetik duyarlılık taşıyan insanlar yetiştirmektir. Estetik bilincin

kazandırılmasından beklenen de budur. Sözü bilene, güzel konuşan, güzel yazı yazan, davranış inceliğine sahip bireyler yetiştirmektir (Kavcar, 2011: 125). Günümüzde duyduğu sevgiyi karşısındakine ifade edemeyen, klişe sözler kullanan, duyguları törpülenmiş, çevresindeki güzelliklerin farkına varamayan bir genç nesil yetişmektedir. Bu durumun en önemli nedeni bu bireylerin okul yıllarından başlayarak estetik bilinç geliştirememeleridir (Tuncer, 2012: 2). Çocuğun sanat kavramını anlamlandırabileceği dönem soyut işlemler dönemidir. Bu dönem 11 yaşlarında başlayan bir süreçtir. Bu dönemden itibaren çocuklar eleştirel düşünme, soyut konularda mantık yürütme gibi zihinsel becerileri yerine getirmeye başlarlar. Dönemin başlamasıyla beraber çocukta sanat ve estetik bilincinin geliştirilmesi için çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Duyguları algılama bunlardan en önemlisidir. Türkçe eğitimi bu kritik aşamada devreye girerek önemli bir görev üstlenir ve çocuğun görsel ve dilsel bir dünyaya adım atmasını sağlar (Sever, 2003: 9). Türkçe derslerindeki edebî metinler çocuğa sanatsal duyuşlar kazandıran, estetik haz yaşatan ilk metinlerdendir. Sanatın bireysel ve toplumsal etkilerinden yeterince yararlanılabilmesi için bireyin erken çocukluk dönemiyle birlikte yaşına ve gelişim durumuna uygun estetik görsel-ışitsel materyallerle buluşturulması gerekir. İlk çocukluk döneminden başlayarak çocukların insan ve yaşam gerçekliğine ilişkin değerler oluşturmalarında Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin payı büyüktür. Edebî metinlerin çocuklara duygu eğitim sürecinde istenilen katkıyı sağlayabilmesi için yazar ve çizerin kitabın estetik bir eğitim aracı olduğu gerçeğini göz önünde tutması gerekir. Çocuk ders kitaplarındaki edebî metinlerde bulunan karakterler ve karakterle oluşturulan kurgusal dünyada insanı ve yaşamı tanımaya başlar (İşcan, 2005: 76-78). Kısacası Türkçe dersleri bireylerin estetik bilinç kazanması için büyük öneme sahiptir.

Türkçe dersinin bireylerin estetik bilinç kazanmasında çok önemli bir yere sahip olması Türkçe Öğretim Programlarının bu konudaki yeterliliğini sorgulamamızı gerekli kılar. 2005 yılında Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı çalışmaları sonucu birçok dersin öğretim programı değişmiştir. Türkçe dersi de programı değişen dersler arasındadır. Önceki program 1981 tarihinde kullanılmaya başlayan ve zamanın şartlarını yerine getiremeyen bir programdı. Yeni programla beraber hem Türkçe

derslerine yeni bir anlayışla bakılmaya başlandı hem de programa hâkim olan eğitim anlayışları değişti. Buna göre İlköğretim 5. Sınıflar için İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı; 6-8. Sınıflar için de İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı hazırlandı. Birbirinin devamı olan sınıflar için iki farklı Türkçe Öğretim Programının kullanılması ortaya çeşitli sorunlar çıkardı. Bunlardan ilki, iki programın birbirinin devamı niteliğinde olmamasıdır. Bazı dil bilgisi konuları hem 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında hem de İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında aynı biçimde yeniden öğretilmektedir. İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında görsel okuma ve görsel sunu diye bir alan varken bu ortaokul programında yer almamıştır. Bunların yanında temalar, temalardaki metin sayıları gibi konularda da sorunlar yaşanmaktadır.

Türkçe dersi için bu problemler çözülememişken 2012 yılında eğitim kademelerinin sınıf bazında değiştirilmesi Türkçe dersi için yeni bir sorun daha ortaya çıkarmıştır. Buna göre 5. sınıflar ortaokul sınıfı kabul edilmiştir; ama program olarak ilköğretim programını kullanmaya devam etmiştir. Dolayısıyla ortaokul seviyesi için iki farklı program aynı anda kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum var olan sorunları daha da derinleştirmiştir ve birbirinin devamı olan 5 ve 6. Sınıflar arasındaki fark daha net biçimde gün yüzüne çıkmıştır.

Bu çalışmada iki program da estetik bilincin kazandırılması açısından incelenmiş, programların estetik bilincin kazandırılmasına ne derece önem verdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun yanında iki programın estetik konusundaki benzerlikleri ve farklılıkları dikkate alınmıştır. Programlar merkezde kazanımlar olmak üzere her yönüyle değerlendirilmiş, estetik bilinç konusunda programların iç tutarlılıkları da saptanmıştır.

1.1. Problem Cümlesi

İlköğretim 1- 5 ve 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının, öğrencilerin estetik bilinç kazanmasındaki rolü nedir?

1.1.2. Alt Problemler

- a) İlköğretim 1-5 ve 6- 8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı estetik bilincin kazandırılmasına önem vermekte midir?
- b) İlköğretim 1-5 ve 6- 8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı hazırlanırken estetik bilincin kazandırılması amacı güdülmüş müdür?
- c) İlköğretim 1-5 ve 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı'nda estetiğe yer verilmiş midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmada 2005 yılında uygulanmaya konulan İlköğretim 1-5 ve 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının estetik bilincin kazandırılmasına verdiği önemin ortaya konması amaçlanmıştır..

1.3. Araştırmanın Önemi

Dil insanlar arasında iletişim kurma işlevinden başka birçok işlevi daha yerine getirmektedir. Bunlardan bir tanesi de bireylere belli kültürel değerler aktararak onları toplum içinde sorunsuzca yaşayabilen bireyler haline getirmektir (Yalçın ve Şengüli, 2007). Günümüzde bireylerin kendini ifade etmekte zorlandığı, duygularını muhatabına aktaramadığı herkesçe bilinen bir sorundur. Toplum içindeki bireylerin sevgi ve saygı ortamında sorunsuzca yaşamaları onlara kazandırılan güzeli görme, güzel düşünme dolayısıyla estetik bilinçle mümkündür (Şahin ve Yağcı, 2012). Dil ve dolayısıyla dilin ürünü olan edebiyat ürünleriyle estetik bilincin kazandırılmasının ilk basamağını Türkçe dersleri oluşturmaktadır. Öğrencilerin ilköğretimin ilk kademelerinden itibaren zihin dünyalarını şekillendiren Türkçe dersleri bu bakımdan önemli bir yere sahiptir. Eğer öğrenci Türkçe derslerinde estetik kavramıyla karşılaşmazsa edebiyat derslerinde işlenen edebî ürünleri anlayamayacak ve dil-kültür eğitimi akamete uğramış olacaktır (Genç, 2007: 1). Çalışmada Türkçe derslerinde estetik bilincin kazandırılmasının önemi araştırılmış

ve 2005 Türkçe Öğretim Programlarının bu işlevi yerine getirip getirmediği saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan literatür taramasında 2005 Türkçe Öğretim Programlarında estetik konusunun hiçbir araştırmacı tarafından incelenmediği görülmüştür. 2005 Türkçe Öğretim Programlarında estetik konusu ilk kez bu çalışmada ele alınmıştır. Çalışma neticesinde Türkçe dersi programı hazırlayanlara veri sunulmuştur.

1.4. İlgili Literatür

Yapılan literatür taramasında 2004 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında Yrd. Doç. Dr. Nesrin Feyzioğlu danışmanlığında Adem İşcan tarafından “İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü” başlığıyla bir tez çalışmasının yapıldığı saptanmıştır. Adı geçen çalışma 1981 Türkçe Öğretim Programına göre hazırlanan ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilere estetik bilinç kazandırıp kazandırmadığını saptamaya yönelik bir çalışmadır (İşcan, 2004). Melek Gökay ve Ahmet Demir tarafından ise Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni adıyla bir makale çalışması yapılmıştır (2006). Ayşe Şahin ise Prof. Dr. Abdullah Özbek danışmanlığında Din Eğitimi Ve Öğretiminde Estetik Boyut isimli yüksek lisans tezi çalışmasıyla din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin estetik boyutunu ele almıştır (2008). Esra Özel, Yrd. Doç. Özlem Keser danışmanlığında İlköğretimde Estetik Alanın Uygulama Sürecinde Yer Alan Renk Öğretim Yöntemleri adıyla bir yüksek lisans çalışması yaparak ilköğretim öğrencilerinin estetik alanda renkleri öğrenmelerine yönelik bir araştırma yapmıştır (2010). 3-7 Yaş Çocuklarının Estetik Algılarının Gelişimi isimli yüksek lisans teziyle ise Pelin Erdem okul öncesi dönemde çocukta estetik bilincin gelişimini incelemiştir (2010). İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Eğitiminde Estetik Beğenin Geliştirilmesinde Materyal Kullanımının Yeri, Önemi ve Uygulanması adıyla yapılan yüksek lisans tez çalışmasında Ekin Deveci Daniş görsel sanatlar dersinde estetik bilincin nasıl kazandırılacağı yönünde bir araştırma yapmıştır (2007). Ankara Üniversitesi’nden Prof. Dr. Ayşe Çakır İlhan İlköğretim Türkçe Dersi (1-5.Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu’nun “Estetik Eğitim” Açısından İncelenmesi

alışmasıyla bu araştırmayı destekler nitelikte bulgular ortaya koymuştur. Çalışmamızdan farklı olarak sadece 1-5. Sınıflar ğretim Programını estetik açıdan inceleyen İlhan yine çalışmasında konu sınırlandırmasına giderek yalnız kazanımlar üzerinde çalışma yapmıştır. Kendisinin estetik değerde gördüğü kazanımlar ile tarafımızın uzman görüşü sonucu ortaya koyduğu estetik bilincin geliştirilmesini amaçlayan kazanımlar paralellik göstermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Estetik

“Estetik nedir?” sorusu ilk bakışta kolay yanıtlanabilecek bir soru gibi görünse de gerçekte yüzyıllardan beri insanoğlu tarafından cevabı bulunamayan bir sorudur. İnsanoğlu geçmişten bugüne estetiğin dolayısıyla “güzellik” kavramının çerçevesini çizememiştir. Estetik kelimesini genel olarak güzel bir nesne karşısında “o anda ruhumuzda beliren coşkunuğu” (Adalan, 1937: 22) ifade etmek için kullanılır. “Estetik sözcüğü Grekçe ‘aisthesis’ ya da ‘aisthanesthai’ sözünden gelir. ‘Aisthesis’ sözcüğü, duyum, duyulur algı, anlamına geldiği gibi ‘aisthanesthai’ sözcüğü de duyu ile algılamak anlamına gelir” (Tunalı, 2012: 13). Kökeninden anlaşılacağı gibi estetik duyularımıza dayanmakta, bireyin duyumsal algılarında var olmaktadır.

Tarih boyunca “Estetik nedir?” sorusuna birçok filozof cevap aramıştır. Bu filozoflardan birisi olan Platon’a göre estetik bir ideadır ve mutlaktır, değiştirilemez. Doğadaki estetik görünüşler idealar dünyasından pay aldıkları ölçüde güzel görünürler. Aristoteles’e (Ö.384-322) göre ise estetik olan matematiksel olarak orantılı, ölçülü ve düzenli olandır. Estetik konusunu tartışan bir diğer filozof olan Hegel’e göre estetik mutlak ruhun (geist) objelerde görünür hâle gelmesinden başka bir şey değildir. Immanuel Kant (1724 - 1804) ise estetiğin yarar gözetmeden öne sürülen evrensel ve zorunlu hükümler alanı olduğunu savunmuştur (Altınay vd. 2009: 4).

Estetik; sözlük anlamında duyusalılığın, duyulur algının sağladığı bilgi üzerine bir kuram, bir bilim olarak düşünülür. Estetiğin bir bilim dalı olarak kabul edilmesinde önemli bir yere sahip olan Alman düşünür Alexander Gottlieb Baumgarten’e göre estetik duyulur bilginin bilimidir. Zihin mantığının duyu bilgisi alanındaki karşılığıdır. Zihin bilgisinin yetkinliğine “gerçek” dendiği gibi, gerçeğin duyu bilgisi alanındaki karşılığı da güzelliştir. Mantığın konusu nasıl gerçeği araştırmaksa, estetiğin konusu da güzelliği araştırmaktır. Bu anlamda estetik, güzelliği araştıran, güzellik üzerine düşünen bir felsefe bilimidir (Tunalı, 2012: 558).

Günlük hayatımızda da sıkça kullandığımız estetik kelimesi felsefenin özel bir araştırma alanının adıdır. Yunanca “duyular yoluyla anlama” anlamına gelen estetik kelimesi 18. yüzyılda yaşamış olan Alman düşünür Alexander Baumgarten tarafından özel bir çalışma haline getirilmiştir. Baumgarten estetiğin sanatta “güzelin duyular yoluyla algılanması” olduğunu belirtmiştir (İnam, vd, 2012: 3-4). Estetiğin temel problemini güzelin niteliği sorusu oluşturmaktadır. Geçmişten bugüne estetiğin en temel kavramı olan güzellik kimi filozoflara göre estetiğin adını bile belirleyecek kadar önemli bir konu olmuştur (İnam, vd. 2012: 3-4). Güzelliğin niteliği hâlâ çerçevesi çizilebilmiş bir kavram değildir.

1.2. Estetikle İlgili Kavramlar

1.2.1. Estetik Bakış

Estetik bakış kısaca güzeli aramak, güzeli görmek amacıyla yapılan bir eylemi ifade eder. Estetik bakış insanın günlük hayatta “ Daha güzel nasıl yaparım? Nasıl daha güzel yaşarım?” tarzında sorular sormasıyla ortaya çıkar ve insanın hayattan zevk almasını sağlar (Altınay vd. 2009: 6). Günümüz estetik anlayışı, genelde estetik olanı, çağdaş insanın yaşam bütünlüğü içinde temellendirmektedir. Bu yaşam bütünlüğü bir yandan değerler sistemi içinde güzel-iyi-doğru-yararlı gibi değerlere ulaşmayı amaçlarken bir yandan da estetiği insanın günlük yaşamında bulmak ister. Bu nedenle estetik bakış hayatın her alanına yansıyan bir hayat biçimi olabilir (Tunalı, 2012: 560)

1.2.2. Estetik Yaşantı

Estetik yaşantı kavramı estetiği günlük hayattaki diğer duygulardan ayırmak, estetik bakış açısının günlük hayatta nasıl yer bulduğuna dikkat çekmek için kullanılır. Günlük hayatta yaptığımız birçok işten zevk alırız. Örneğin dondurma yemek bize bir haz verir ama bu haz karşılık esasına dayanan bir hazdır. Estetik yaşantı ise karşılık esası olmadan, bir duyuyu doyurma amacı olmadan sadece sanatsal haz almaktır (Altınay vd. 2009: 8).

1.2.3. Estetik Beğeni veya Yargı

Estetik yargı kavramı bilimsel bilgiler gibi belli bir bilgiye, mantığa veya sayıya bağlı olmayan insanın duyarlılık, zihin ve hayal gücünün uyumu içinde ortaya çıkan bir estetik durumdur. Sadece beğenme esasına bağlı olan estetik yargı subjektif bir yargıdır (Ergün, (t.y.): 7). Estetik yargı bir estetik özne karşısındaki estetik beğeniye, “ benim verdiğim” beğeniye kapsar. Yani bu yargının kaynağı öznedir (Delice, 2011: 5).

1.2.4. Estetik Haz

Bir şeyden hoşlanma anlamında kullanılan haz kelimesi estetik bir terim olarak bireyin bir obje karşısında duyduğu temelini beğeni yargılarından alan duygu anlamında kullanılır (İşçan, 2004: 17). Estetik hazzın temelinde hiçbir karşılıklılık beklentisi ve menfaat yoktur. Okunan bir romandan, seyredilen bir tablodan, dinlenen bir konserden alınan haz dünyanın bütün çıkarlarından, doğanın bütün çirkinliklerinden çok uzaktır. Estetikçilerin de belirttikleri gibi, estetik haz, yalın bir duygu olmayıp, kişiye özgü olup, aynı zamanda kişilerin kendi duygu ve düşünceleri doğrultusunda oluşur. Bu duygu, belli bir uyarıcıya dayalı istemsiz bir duygu değil, belli bir değere dayalı oluşan, yüksek düzeyde bir istemli ve bilinçli ruhsal duygudur (Tunalı, 1996: 28).

1.2.5. Estetik Kaygı

Estetik kaygı estetik yaşantıdan hemen sonra oluşması beklenen, güzele güzelliğe ilişkin kaygıyı ifade eder. Ortaya çıkan bu kaygı durumu olumsuz bir durum değil, aksine duygusal aşamadaki estetik yargımızı düşünsel boyuta taşıması açısından olumlu bir durumdur ve kaygı hali sayesinde en güzele, hep daha güzele ulaşmaya çalışırız (Altınay vd. 2009: 8).

1.2.6. Estetik Tutum

Bir nesneye başka hiçbir amaç taşımadan yalnız zevk almak ve güzellik duygusunu tatmak için yaklaşıyorsa buna estetik tutum denir. Bir doğa manzarasına, bir mimarî esere başka hiçbir amaç gütmekten bakmak ve ondan zevk

almak estetik tutumu gösterir. Örneğin, güzel bir havada seyrettiğim yemyeşil bir manzaraya bakıp “ne kadar canlı ve taze görünüyor” dediğimde genel olarak düşündüğüm şey bu manzaradaki yeşilliklerden hayvanlara iyi yem çıkacağı değildir. Bu betimlemede “taze ve canlı görünmeyi” estetik bir yüklem olarak kullanmışımdır. Benzer şekilde bir kadın portresine bakarak “zariftir” yüklemimi kullanırsam büyük ihtimalle resmedilen kadının kıyafetlerine, duruşuna ya da ressamın klasik güzellik anlayışına gönderme yaparım (İnam, 2012: 16-19).

1.2.7. Güzel

“Güzel” kavramı estetiğin en temel tartışma alanlarından birisi olup yüzyıllardır filozoflar arasında tartışılan bir kavram olagelmıştır. Bir obje, yüksek derecede niteliksel derece özelliği içerdiğinde ve söz konusu özellik ilgili deneyime sahip olan kişiye estetik zevk verdiğinde güzeldir. Güzellik hazır verilen bir özellik değildir; bir deneyim sonucu oluşmaktadır (İnam, vd, 2012: 7-11). Delice güzellik kavramına ilişkin şunları söyler:

“Güzel kavramı, estetiğin ayırıcı kavramıdır. Estetiğe ilişkin bir çözümleme, güzele ilişkin bir çözümlemeyi gerektirir. Güzel kavramı, bilincin dışındaki varlığı değerlendirmesinden kendisinin içeriğini belirlemesine kadar geniş bir alan içindeki nesne, olgu, olay, tutum, tasarım, düşünce, değer, eylem, duygu, psişik yaklaşım gibi her bir kavram ile ilgili olanlara ilişkin geliştirilen bir yargıdır. Yargı ise bilincin kendi dışındakine ilişkin bir değer biçmesidir. Geniş bir alanı kapsayan kullanımıyla güzel kavramı, insan pratiğindeki her bir nesneyi değerlendirmesindeki bir kavram olmakla, aynı zamanda insanın kendi pratiğinin düzenleyicisi olarak da iş görmektedir. Güzel, karşıtı olan çirkin ile birlikte insan yaşamının da belirleyicisidir. Böylece güzel, bilincin kendi dışındakiyle olan ilişkisinin pratik ölçütüne dönüşmüş durumdadır.” (2012: 3).

Delice’ye göre güzel bir objenin estetik değer kazanabilmesi için kullanılan bir ölçüt gibidir. Estetiğe yönelik bir değerlendirme yapacağımızda mutlaka güzele yönelik bir değerlendirme yapmamız gerekir. Güzel kavramı sadece sanat eserlerini kapsayan bir yargı değildir aksine hayatın bütün alanlarını kapsayan bir yargıdır.

Kısaca insan güzellik yargısını hayatın her alanında kullanır. Bir düşünceye güzel diyebileceğimiz gibi bir fiile de güzel diyebiliriz. Gündelik dilde güzel bir iş,

güzel bir çalışma gibi ifadelerde kullanılan “güzel kelimesi” aslında estetik bir değeri gösterir. Bu kapsamda güzel kelimesi estetikle aynı çağrışım alanına sahip olur. Güzel bir manzara, güzel bir yapı, güzel bir tablo, güzel bir roman vb. dışavurumlar nesnelerin estetik yönden bir değer taşıdığını gösterir. Bunun doğal bir sonucu olarak da farklı estetik anlayışlar içinde çeşitli güzellik kavramları ile karşılaşılır (İlhan, 2004: 3).

1.3. Dil, Edebiyat ve Estetik

1.3.1. Edebiyat ve Estetik Bakış Açısı İlişkisi

Geçmişten bugüne dil estetiğın kullarıldığı, işlendiğı ve edebî ürünler vasıtasıyla insanlara aktarıldığı bir alan olmuştur. En eski devirlerde ortaya çıkan mitler ve destan edebî türlerden başlamak üzere tüm dil ürünlerinde bir estetik kaygı güdülmüş, insanların okurken estetik haz alabileceğı edebî ürünler ortaya çıkarılmıştır (Düzgün, 2007: 266). Dolayısıyla edebiyat tarihin en eski devirlerinden bugüne estetiğın somutlaşmış hali olmuş, onu işleyerek insanların beğenisine sunmuştur. Okuyucusuna bir şeyler öğretmek amacıyla yazan yazarın eserleriyle, okuruna estetik haz kazandırmayı amaçlayan edebiyat eseri yazarının eserleri aynı değildir. Öğretici eser olanı anlatırken, edebî eser estetik boyuta çıkarak hayali bir dünya kurma işlevi görür (Yıldız, 2010: 14). Bu dünyada okur, kendi çabasıyla anlamı bütünlemesi ve keşfetmesi sonucunda kendisine bir çeşit estetik zevk sağlar (Moran, 2002: 45). Edebî eserler estetik kaygıyla oluşturuldukları için okuyucuya bu estetik kaygıyı estetik haz biçiminde aktarırlar ve okuyucuda estetik bir beğeni oluştururlar (Yıldız, 2010: 2).

Doğın Aksan (2005) “Yunus Emre neden büyük bir şairdir? Söyledikleriyle mi söyleyişleriyle mi?” sorusuna “her ikisiyle de” cevabını verir. Edebiyat tarihinde Yunus Emre’nin fikirlerini savunan ve bu fikirleri edebî metin haline getiren onlarca sanatçıya rastlanır; ama Yunus Emre’yi onlardan farklı kılan estetik dildir. O, fikirlerini estetik bir biçimde öyle işlemiştir ki okunduğında insan ruhunda bir güzellik oluşturmaktadır. Buradan hareketle de estetiğın edebiyatta nasıl bir yere sahip olduğı anlaşılabilir.

Edebiyat tarihimizde hem insanlara estetik bakış açısı kazandırmak hem de eğitim amacıyla yazılan edebiyat eserleri mevcuttur. Bunlara Yunus Emre'nin Risalet'ün Nushiyye'si, Mevlana'nın Mesnevisi ve Nabi'nin Hayriyye'si örnek verilebilir. Safahat'ıyla Mehmet Akif Ersoy'u da ekleyebileceğimiz bu yazarlar eserleriyle hem insanlara nasıl yaşaması gerektiğini, nelere değer vermesi gerektiğini öğretmeye çalışmışlar hem de onların güzellik algılarına seslenmişlerdir (Kavcar, 2001: 3)

Edebiyat ve eğitim, merkezine insanı alan iki alan olması bakımından birbiriyile yakın ilişkilidir. İnsanı işleyen iki yakın olan eğitim ve edebiyat farklı yollardan insan ilişkilerini, insanın psikolojik yönünü ve insanın dünya serüvenini işlerler. Eğitim bunu doğrudan bilgi aktarımı olarak yaparken edebiyat dolaylı bir yol izleyerek yapar. Edebiyatı da kapsayan sanat hem kişinin yaratıcılığını geliştirmek hem de insanı toplumsal bir varlık haline getirmek için etkili bir yoldur. Bugün eğitimde kullandığımız terimlerden birisi olan kişilik bireyin yetenekleri doğrultusunda yetişmesi, gelişmesi ve hayatta karşısına çıkacak problemlere çözüm üretmesi yolunu kendisi seçmesi demektir. Edebiyat bu noktada devreye girerek bireye çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme bilinci kazandırır. Bir roman okumak bile bireye kişilik anlamında birçok özellik kazandırabilir. Örneğin bir edebiyatçı bazen iyiyi canlandırarak bazen de insanların aksak yanlarını canlandırarak kendisini okuyanlara hayatın her yönünü göstermiş olur. Yazar bunu da kuru, ezbere dayalı bir yolla değil, sezgiye, duygulara dayalı estetik bir yolla yapmış olur (Kavcar, 2011: 2-3)

1.3.2. Edebî Dil ve Estetik

Metinler çeşitli ölçütlere göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmalardan birisi de edebî metinlerdir. Edebî metinlerin en önemli özelliği ise hiç şüphesiz ki edebî bir dile sahip olmalarıdır. Farklı bir boyuttan bakılacak olursa metinlerin sınıflandırılmasında edebî dil kullanılan metinler ayrı bir başlık altında değerlendirilmektedir. Bu noktada karşımıza edebî dilin ne olduğu ve sınırlarını nasıl çizeceğimiz sorusu çıkar. Örneğin aynı rafta duran iki kitaptan veya bir gazetenin aynı sayfasında bulunan iki metinden birisi hangi ölçüte göre edebî eser olarak kabul

edilirken, diğeri edebî eser olarak kabul edilmemektedir veya aynı yazarın kaleme almış olduğu eserlerden neden bazıları edebî eser sayılmaktadır. Bunlara çözüm bulabilmek için öncelikle edebî dilin kavramını çizmek gerekir.

Bedensel ve psikolojik yapısı bakımından son derece karmaşık bir kimliğe sahip olan insanın en temel özelliklerinden birisi de güzellik duygusudur. Gördüğü, yaşadığı, hissettiği güzelliklerle ruhu coşan insan gerek bu güzelliklerin etkisiyle gerekse yaradılışından getirdiği güzellik duygusu ile yeni güzellikler ortaya çıkarma ihtiyacı duyar. İnsanın bu isteği zaman içinde sanatı meydana getirmiştir. Kısaca sanat insanın psikolojik yapısının temellerinden birini teşkil eden güzellik duygusunun kelime, nota, mermer, tunç gibi materyaller kullanılarak dışa vurulmuş halidir. Kendi içinde çeşitli kollara ayrılan sanatın en etkili kollarından birisi de edebiyattır. Yazar veya şair olarak adlandırdığımız sanatkârın haiz olduğu güzellik duygusu çerçevesinde yeni güzellikler ortaya çıkarma arzusunun dil malzemesinde somutlaştırmasıdır (Çetişli, 2001: 116). İnsanın duygularını dışa vururken kullandığı yol dil olursa orada edebîlik başlar çünkü estetikte olduğu başka bir çıkar gözetmeden sadece güzellik amacıyla kullanılmış bir estetik tercih vardır. Ancak edebîliğin ve edebî dilin çerçevesini çizmek diğeri sanat dallarının aksine zordur. Çetişli bir metni edebî yapan ölçütleri belirlemenin zorluğunu şöyle ifade etmiştir.

“ Edebiyatı daha yakından tanıyıp anlayabilmek için onun mahiyeti, nitelikleri ve unsurlarını bilmek icap eder. Acaba bir metin veya sözü edebiyat sanatı seviyesine yükselten veya onu edebî kılan nedir? Hangi veya nasıl bir konu, şekil, tür, ifade tarzı, bir metin veya sözün edebiyat sanatı sınırları içerisinde kabul edilmesini mümkün kılar? Edebîlik, eserin muhtevasında mı, türünde mi, yapısında mı, ifade biçiminde mi, söz sanatlarında mı yoksa bunların hepsinin oluşturdukları “ bütün”de mi aranmalıdır? Kısacası edebîliğin gerekli ve yeterli şartları, sınırları ve sırları nelerdir?” (2002: 116).

Önal ise edebî dili tanımlayabilmek için dilin diğeri dallarıyla mukayesesine başvurmuştur:

“Edebî dil hakkında bilgi veren kaynaklar önemli ölçüde onun günlük dil ve ilmî dil ile karşılaştırmasını yaparak bir kanaate ulaşmayı denemişlerdir. Günlük dilde “Ayşe gitti.” cümlesi birçok mesajın yanında temel olarak konuşma ve haber işlevini yerine

getirir. “Ayşe gitti ve sonra yağmur yağdı.” Cümlesi, günlük konuşma dilinde yine bir haber değeri taşır. “Ayşe gittiği için gökyüzü ağlıyor.” Cümlesi ise birçok fonksiyonunun yanında edebî dilin özelliklerinin hatırlatır.” (2011: 1).

Safa ise edebî dil konusunda şu yorumu yapmıştır:

“Edebî dil, tıp dili gibi, hukuk dili gibi hususî bir dildir. Bunları anlamak için her bir ihtisasa ait hususî bir kültüre ihtiyaç vardır. Yazı dili (mesela alelade bir mektubun dili) müşterek dildir ve bir ihtisastan ifadesi değildir.” (2001: 78- 80).

Anlaşılabileceği üzere edebî dilin net bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun en önemli sebebi ise edebiyatın malzemesi olan edebî dilin diğer sanat dallarının aksine malzemesinin kendine özel olmamasıdır. Örneğin estetik değer taşıyan bir heykel sadece ilgili sanat dalını ilgilendirirken dil hayatın hemen her alanını ilgilendiren bir malzemedir. Dolayısıyla ortaya konan bir metnin edebîliğini belirlemek güçleşmektedir. Ancak dilin imkânlarının kullanımı diğer dil dallarına göre edebî dilde farklılık göstermektedir.

Edebî dil bir milletin konuşma ve yazı dili oluştuktan sonra kültür dili diyebileceğimiz bir biçimde bir tarafı hayali öğeler barındıran, bir tarafı ile de hayatın genel doğrularıyla kaynaşan estetik orijinal ifade yoludur. Zaman zaman yazı dili olarak ifade edilse de gerçekte ondan farklı bir terimdir. Edebî dil soyuta, kapalılığa, birden fazla anlam ilişkisine, kurguya, okuyuculara göre değişen çağrışımlara sahip estetik bir yapıdır. Günlük dil deyim ve atasözü gibi kalıpları kullanmaya başladıkça edebî dile yaklaşır. Edebî dilin kelime hazinesi günlük dilden fazladır. Günlük dil genellikle günlük ihtiyaçlar neticesinde somuta indirgenebilecek özellikler barındırdığı halde edebî dil her zaman somuta indirgenemez. Edebî dil onu meydana getiren sanatçının kişisel dünyasına göre şekillenir (Önal, 2001: 38-39).

Edebî dil ifadeyi farklı bir boyuta taşır. Örneğin bir roman şiir veya tiyatrodaki sözler veya ifadeler kelimenin gerçek anlamında bir doğruluk taşımazlar. Söz gelimi Balzac’ın yazdığı, yaşanmış dediği bir olay hakkında bilgi veriyormuş gibi gözükken bir romandaki ifadeler ile aynı konuda yazılmış bir tarih kitabı arasında çok büyük farklar vardır. Bir romandaki A kişisi tarihte yaşamış kişilerden farklıdır.

Onu o yapan şey, onun için söylenen veya yazar tarafından ona söylenen cümlelerden başka bir şey değildir. Onun ne bir geçmişi vardır, ne de bir geleceği olabilir. Edebî dilde dilin kaynakları çok daha bilinçli ve sistematik kullanılır. Şiir dili, dilin kaynaklarını bir düzene sokar, onlara edebî bir yoğunluk verir. Bir şairin eserindeki kişilerin konuşması gündelik yaşamda gözlemlediğimiz bir insana göre daha tutarlı ve ifadenin bütününe hâkim bir şahsiyet taşır. Bazı şiirler dili sistematik kullanım adına paradoksu, müphemliği, anlamın bağlama göre değişmesini ve akıl dışı çağrışımları bilinçli şekilde kullanır. Edebî dil dilin kaynaklarını bir düzene sokar, onlara bir yoğunluk verir. Hatta bazen farkına varmamamız ve dikkat etmememiz için dil unsurlarını zorladığı bile olur. Yazarlar, şairler bu dil kaynaklarının çoğunu birçok neslin ortak çalışmasıyla şekillenmiş olarak bulurlar. Bazı dillerde (edebiyatlarda) ve özellikle bazı devirlerde şairler / yazarlar oturmuş bir geleneği kullanarak “ dil zaten onun yerine yazıyor” denilebilecek şekilde eserler oluştururlar (Wellek, 2012: 27).

Edebî dil sanatsal, kurgusal ve kültür dili olması bakımından günlük dilden farklıdır. Örneğin bir şiiri günlük dilin mantık düzeniyle okumaya çalıştığımızda şiir bir anlam ifade etmez. Çünkü şiirde sözcükler gerçek anlamının dışında yeni anlamlar kazanmış olurlar. Dolayısıyla edebî dil, semboller, çağrışımlar ve şairin/yazarın kişisel buluşlarıyla oluşur (Kaplan, 1998: 11). Wellek’ e (1983: 21-31) göre, edebî dil tıp dili, hukuk dili gibi hususi bir dildir. Nasıl bunları anlamak için hususi bir dile ihtiyaç varsa edebî dili anlamak için de bu dili bilmek gerekir. Çeşitli’ye göre (2001) edebî dil günlük dille aynı kaynaktan beslenmesine karşın günlük dilden farklıdır. Edebî dil, dili örerken duyduğumuz estetik kaygıyı yani beğenilerimiz üzerine duyduğumuz tedirginlik halini ifade eder. Bu ilginin (estetik kaygı) oluşturduğu estetik ortam ise, edebî dilin teşekkülünü hazırlayan temel unsurlardan biridir (Önal, 2008: 4). Edebî dili günlük dilden ayıran nokta da burada başlamaktadır. Günlük konuşmalarda dil sadece ihtiyaç boyutundadır ama edebî dilde estetik tercih basamağına yükseliş ve estetik tercihler vardır (Önal, 2008: 25). Bir edebî eserin malzemesi kelimeler, insan davranışları, fikirler ve tutumlardır. Dil de dâhil olmak üzere bu malzemelerin hepsi sanat eserinin dışındaki dünyada zaten

vardır. İşte edebiyat bu malzemeleri estetiğın dinamiğıyle bir araya getirir (Wellek, 2012: 286).

Bazı ifadeler vardır ki kelimeler birbirleriyle kurdukları ilişkilerle yetinmez farklı anlamlara açılır. Örneğın “Ali yeter artık gel.” cümlesi bir bireyin hatta küçük bir çocuğın dahi kurabileceğı bir cümledir. Günlük hayata dair ihtiyaçlarımızı ifade etmek ve iletişim kurmak için defalarca buna benzer cümleler kurarız. Bu cümleyi edebî değeri olan şu cümleyle karşılaştırsak edebî dilin ne olduğı daha kolay anlaşılabilir:

“Geçti istemem gelmeni,
Yokluğında buldum seni.
Bırak vehminde gölgeni,
Gelme artık neye yarar.” (N.F. Kısakürek)

Bu cümle diğeri cümlenin aksine bir mesaj vermek için değıl muhatapta derin bir etki yaratmak amacıyla söylenmiştir. Mesaj verme amacı taşımadan amacı kendinden bir eylemle hayret ve hayranlık uyandırmayı başaran ikinci cümle dil sınırlarının dışına çıkarak eşsiz, alışılmamış ifadelerle başvurmuştur (Aykut, 2012: 57).

Onega ve Landa ise edebî dil hakkında şunları söylemişlerdir:

"Kuşkusuz, metinlerin anlamlarını düzenleyen ve kuramcılar tarafından henüz saptanmamış pek çok şifre vardır; okurlar bunları sezgisel olarak yakalarlar. Yazar tarafından kullanılmış olan bütün şifrelerin, böyle sezgi yoluyla bile olsa saptanması ya da yakalanması gerekmez. Metnin anlamının bir kesiminin yakalanması, pek çok okur ve eleştirmen için çoğı zaman yeterlidir; üstelik bu kişiler metni yazarın kullanmamış olduğı şifrelere göre de yorumlayabilir, bu yolla yeni anlamlar oluşturabilirler." (2002: 19)

1.3.2.1. Edebî Dilin Özellikleri

Bu kısımda edebi dilin özellikleri tartışılacaktır.

1.3.2.1.1. Edebî Dil Günlük Dilden Farklıdır

Dilin en yaygın ve yoğun kullanım alanı hiç şüphesiz ki insanların veya toplumun günlük sosyal hayatıdır. Çünkü toplumu oluşturan insanın ferdî planda sosyalleşebilmesi için dil vazgeçilmez bir iletişim aracıdır. Başlangıçta sadece basit bir iletişim malzemesi olan ve sadece insanın günlük ihtiyaçları için kullanılan dil insanlığın medeniyet gelişimiyle beraber gelişmiş ve günlük dil, ticaret dili, resmi dil, hukuk dili, dinî dil, argo dil, gibi kollara ayrılmıştır. Günlük dil büyük ölçüde kişiler arası iletişimi sağlama amacı ekseninde şekillenir. Günlük dilin işlevi, konuşanın muhatabına iletmek istediği mesajı en yakın en sağlam ve sağlıklı biçimde iletmesidir. Açıklık, yakınlık ve anlaşılabilirlik günlük dilin en önemli vasfıdır. Günlük dil bazen konuşanın duygularını yansıtarak karşısındakini etkilemeye çalışmasında araç olarak kullanılır. Bu gibi durumlarda günlük dile temel anlam dışında anlamlar yüklenebilir ve bu yolla günlük dil edebî dilin bazı özelliklerine sahip olabilir. Günlük dil buna benzer durumlarda edebî dille birtakım ilişkilere girse de hiçbir zaman edebî dil seviyesine yükselemez (Çetişli, 2001: 119). Fayda unsuru bakımından edebî dille günlük dil arasındaki fark daha açıktır. Bizi kesin olarak dış dünyada harekete geçmeye, bir şeyler yapmaya ikna eden şeyleri bir şiir olarak görmez veya belagatli söyleyişler diye mahkûm ederiz. Sanat, eserin söylediklerini gerçekler dünyasının dışına çıkararak bize empoze eder (Wellek, 2013: 28)

1.3.2.1.2. Mecazlı Söyleyişe Sahiptir

Edebî dil günlük dilin bütün gerçekçi yapısını kullansa da gerçek hayatın anlam sınırını aşacak ifadeler ile vücut bulan mecazlar sistemini ve benzetmeler tekniğini daha çok benimser. Ancak bu edebî dilin her zaman mutlaka mecazî çizgide olacağı ve imaj, sembol, motif gibi dolaylı bir anlatımı benimseyeceği anlamına gelmez. Didaktik veya pragmatist olan ve mantık sistemi kuvvetle hissedilen ama kurgusal çağrışımlar oluşturan bir metinde de edebî dil kullanılmış olabilir (Önal, 2008: 26).

1.3.2.1.3.Edebî Dil Kişiseldir

Edebî eserde ferdîlik iki şekilde olur. Bunlardan birincisi edebî eserin doğrudan doğruya bir yazar veya şaire ait olmasıdır. Edebî eserdeki her kelime her cümle bir sanatçının edebî zevki çerçevesinde yaptığı bir tercihtir. Sanatçı dili istediği şekilde kullanabilir. İkinci ise edebî eserin sanatçıyı yansıtan bir ayna olmasıdır. Edebî eserde kelimeler sadece dünyayı ve eşyayı belirten ifadeler değil aynı zamanda sanatçının iç dünyasını okuyucuya sezdirenen somut varlıklardır (Çetişli, 2001: 6) Beyatlı sanatın kişiselliğini şöyle yorumlar:

“Bir sanatkârın duyuş düşünüş tarzı, hayalleri şekillendirme gücü, varlığı, kâinatı idrak şekli, güzellik şuuru, karmaşık bir bütün hâlinde hususi tarz ve vasıflarıyla dilin bünyesinde teneffüs ve tecelli eder.” (2014: 5)

Beyatlı'nın düşüncesine göre edebi dil sanatçının hayallerini, dünyasını ve güzelliğe dair düşüncelerini dile aktarmasıdır. Bunun neticesinde ferdi olan edebi dil meydana gelmektedir.

1.3.2.1.4. Edebî Dilde Anlam Sınırsızlığı Vardır

Edebî dilde kullanılan kelimelerin anlam dairesi gerçek anlamı, mecaz anlamı, terim anlamı, yakın - uzak anlamı kapsayabilir. Bu anlam daireleri edebî dilin özel sırası, bağlam ve çağrışımlar arasına yerleşir. Edebî dil kullanılırken, bir millete, bir bölgeye, bir gruba veya şahsa ait özel ve orijinal terkipler, orijinal buluşlar ve ufuklar, bu anlam dairelerini oluşturur (Önal, 2008: 29). Her zaman bir edebî metnin anlamından çok anlamları vardır. Çok anlamlılık ve çoğul anlam bir edebî metnin yapısında vardır: “Edebiyat yapıtlarının anlamı değil, anlamları var. Çünkü tek tek yorumların başarısı bu anlamları görünür kılmaktır (Uygur, 1999: 54). Bir edebi eser okunduğunda okuyan herkesin metinden farklı anlamlar çıkarmasının nedeni edebi dildeki bu anlam sınırsızlığı ve çok anlamlılıktır. Bunlar edebi metnin okuyucunun dünyasına göre şekil almasını sağlarlar.

Edebî dilin yapısındaki anlam sınırsızlığı her okuyucuya farklı bir hayal dünyası sunar, metni okuyan her okuyucu kendi kültür varlığından bir parça bulur. Tarihi bağlantılar, hatıralar ve çağrışımlar bu dilde çok yaygındır. Kısacası edebî dil

çok anlamlı” bir dildir. Ayrıca edebî dil sadece anlattığı şeyi kasteden bir dil değildir. Onun konuşanın veya yazanın edasını, şivesini ve tutumunu da yansıtmak gibi sihirli bir tesiri de vardır. Edebî dil söyleyeceğini sadece söylemekle yetinmez; okurun tutumu üzerinde etkili olmaya ve onu ikna etmeye, en sonunda da değiştirmeye çalışır (Önal, 2012: 26). Bir metin okunduktan sonra okuyucunun düşünce dünyasının değişmesinin bir nedeni de budur.

1.3.2.1.5. Edebî Dil Kurmacadır

Edebî dilin en belirgin özelliklerinden birisi de onun hayalî dünyada vücut bulmasıdır. Günlük dil ve bilim dili gerçek dünyaya dair ifadeler taşıırken edebî dil gerçekten bahsetse bile bunu kendine has bir üslup ve terkip ile anlatır. Edebî eserdeki olay gerçekmiş hissi verse de bu sanatkarın dünyasından yansıyan bir gerçekliktir. Edebî dilin meydana gelmesi için ifadenin estetik bir takdim şekli ile bütünleşmesi gerekir. Okuyucuya heyecan verecek edebî dil de böyle meydana gelir (Önal, 2011: 41-42). Edebî dil, kurmaca yapısı, arka plan ve çağrışım zenginliği açısından günlük dilden veya bilim dilinden farklı olarak okuyucuyu farklı hayallere ve ufuklara ulaştırır. Metin ilerledikçe artan çağrışım zenginliği ve buna bağlı olarak anıların harekete geçmesi edebî dilin kendine has özelliğindedir (Önal, 2012: 170).

1.3.2.1.6. Edebî Dil Zengindir

Edebiyat sanatı dilin en zengin kullanım alanıdır. Söz konusu zenginlik dilin hem nitelik hem de nicelik bakımından kullanımında kendini hissettirir. Bir dil işçisi olan şair veya yazar insanı konu alan edebî ürünlerinde dilin her imkânını kullanır; hatta bazen onu zorlayan yeni söyleyişler dahi kullanmak mecburiyetinde kalır. Şair/yazar insanı metafizik ve fiziki aleme ait her türlü varlık ve eşyanın ruh, gönül ve zihinde oluşturduğu duyguları, düşünceleri, hayalleri dilin orijinal ve çarpıcı yönünü kullanarak yaparlar. Bu zorunluluk yazar veya şairi dilin bütün imkânlarını kullanmaya zorlar. Bu da edebî eserin gerek kelime hazinesi gerekse cümle ve ifade açısından zengin olmasını sağlar (Çetişli, 2001: 121).

1.3.2.1.7. Edebî Dil Milletın Ortak Dil Hazinesidir

Şair veya yazar duygu ve düşüncelerini estetik bir kaygıyla ifade ederken mensup olduğu milletın yüzyıllar içerisinde geliştirdiği dili kullanmak mecburiyetindedir. Edebiyat sanatkârının başta kelimeler olmak üzere deyim, kavram, ibare gibi her türlü dil malzemesinin temini için milletın dil hazinesine başvurur. Edebiyat sanatkârının kullandığı bu dil milletın sosyal ve kültürel bir değeridir (Çetişli, 2001: 118).

Edebî eseri oluşturan sanatçının ilk başvurduğu sosyal vakıa, dildir. Sanatçıyı oluşturan diğer sosyal birikimler bir yana bırakılsa bile, tek başına dil, o sanatçının toplumsal bağlarını kurduğu bir araç olarak, içinde yaşadığı toplum ile ilişkilerinin ipuçlarını vermesi bakımından yeterlidir. Çünkü dil, sadece bir ses sistemi olarak bile, başlı başına bir toplumsal uzlaşmanın eseridir. Kelimelerin oluşumu, kavram ve anlam alanının belirlenmesi, bir cümle bütünlüğünün sağlanması ve bu bütünlükte bir toplumsal uzlaşmanın tesirinin olması, sanatçının kullandığı dil ile toplum arasındaki kuvvetli bağı göstermesi bakımından en önemli göstergelerdir (Özdemir, 2003: 159).

1.3.2.1.8. Edebî Dil İşlenmiştir

Sanat, kendisini var edecek malzemenin işlenmesinden meydana gelir. Sanatkâr, bir malzemeyi ilgili olduğu sanat dalının kurallarına göre işleyerek sanat eserini meydana getirir. Edebiyat da bir dil sanatı olduğuna göre sanatkârdan beklenen dil malzemesinin duyguların düşüncelerin en güzel biçimi olarak işleyebilmesidir. Dilin işlenmesi her şeyden önce dilin özelliklerinin ve sahip olduğu derinliğin bilinmesiyle mümkündür. Bu da yazar veya şairini ciddi bir dil zevkine sahip olmasını gerekli kılar. Yazar veya şair duygusunu en iyi biçimde aktarabilecek kelimeyi seçebilmeli ve kelimeyi en uygun biçimde mısraya, cümleye yerleştirmelidir. Yazar bunu yaparken kelimenin ses ve çağrışım özelliklerine de dikkat etmelidir. Edebî eserin okuyucuyu sarıveren derinliği, zenginliği ve ahengi bu imkânlarını en güzel biçimde kullanmasıyla mümkündür (Çetişli, 2001: 120).

1.3.3. Edebî Metinler ve Estetik

Edebî metinde yapı onu meydana getiren anlam ve anlatım tekniklerinin belli bir düzen içinde estetik yorum ve metin dokusunun birleşmesiyle oluşur. Estetik bütünlükteki bu yapı parçalara ayrıldığında sistemleşmiş olan edebî tür meydana çıkar (Önal, 2012: 259). Edebiyat, malzemesi dil olan bir sanattır. Bu sanatın ürünleri olan edebî eserler dilin daha özel kullanılmasıyla vücut bulurlar. Bundan dolayı edebî eserler estetik bir terim olan güzelin dil aracılığıyla oluşturulan görünümüdür (Yıldız, 2010: 2). Edebî metinde yazar, yaşam dünyasından, geleneklerinden seçtiği malzemeyi belli bir estetik anlayışla kurgular. Edebî metnin asıl amacı okuyucuya estetik bir duyarlık kazandırmaktır. Yazınsal metin, aynı zamanda estetik bir düşünce, estetik bir duyuş, estetik bir duyarlık kazanmanın aracıdır (Uçan, 2009). Edebî eserlerde kullanılan dil de günlük hayattaki dilden farklı bir dildir. Günlük hayatta ihtiyaca binaen kullandığımız dilin aksine edebî dilde estetik tercihlerimiz ve estetik beklentilerimiz vardır (Önal, 2008: 21-25). Edebî metinler insana hoşlanma, haz alma gibi estetik değerlerin öğretilmesini sağlayarak estetik bir araç vazifesi görürler (İşçan, v.d. 2008: 9). Edebî metinler estetik bir anlayışla oluşturulan edebî dilin ve bu edebî dil içindeki estetik değerlerin okuyucuya ulaşması için bir araç vazifesi görürler. Kimi okur bu hazzı bir romandan alırken kimi okur şiirden almaktadır.

Bir eğitim sistemi, bireyi bilgi ve beceriyle donatmanın yanında çevreye uyum sağlama, çevreyi değiştirme, toplumun kültürel değerlerini aktarma ve geliştirme amaçlarına yöneliktir. Bütün bunları edebî metinler aracılığı ile ezbere dayalı eğitime girmeden aktarabiliriz. Örneğin tiyatro, ders anlatımı biçiminde değil hem tüm duyu organlarını harekete geçirerek hem de estetik yolla bu aktarımı yapabilir. Ayrıca öğrenci yaparak- yaşayarak öğrenme modeliyle eğitim gördüğü için öğrendikleri daha kalıcı olacaktır (Kavcar, 2012: 103). Tiyatro sayesinde çocuk haklı-haksız, iyi-kötü, doğru- yanlış vb. durumları fark ederek hayatta karşısına çıkabilecek sorunlara karşı ön hazırlık edinmiş olur. Ayrıca metnin estetik değeri onda güzele yönelik kuvvetli bir algı oluşturacaktır (İşçan, 2005: 75). Bu algı

çocuğun ilk estetik eylemlerini oluşturarak estetik bilincin kazanılmasına yönelik de ilk adımları teşkil eder.

Edebî metinlerin öğrencilerin estetik duygularını geliştirirken onların dil bilinci kazanması ve kelime dağarcıklarının artmasını da sağlar. Bu bakımdan edebî metinler Türkçe derslerinde çok yönlü olarak kullanılmalıdır. Derslerde öğrencilere şiir, hikâye, roman gibi edebî türler okutularak çocuklar bu türlerle tanıştırılmalıdır. Edebiyatın ana malzemesi dil olduğuna göre dil öğretimini edebî metinlerden uzak düşünemeyiz. Edebî metinler dilin tüm boyutlarıyla öğrenilmesinin yanında estetik düşüncenin şekillenmesini ve estetik biçimde kullanılmasını sağlar (Tuncer, 2010: 1). Metinler Türkçe eğitiminde kullanılan en önemli eğitim araçları olmasından ötürü derslerde bireye estetik bilincin kazandırılmasında metinler hayatî öneme sahiptir.

Edebiyat ve dil eğitiminin bir amacı da bireylere okuma alışkanlığı ve zevki kazandırmaktır. Bu alışkanlığı kazanan bireyler milli kültür ürünlerinden radyo ve televizyon yayınlarına kadar her türlü görsel ve yazılı metinden bilinçli biçimde yararlanma becerisi kazanırlar (Pilav, 20015: 173).

Edebî yanı güçlü eserler insanı derin bir biçimde etkiler. Çocuklar güzel bir masalı sonuna kadar dinleyebilir; gençler bir roman için uykularını feda edebilir. İşte bütün bunları yaptıran edebiyatın dolayısıyla edebî metinlerin insan ruhuna işleyen duygusal gücüdür ve eğitimde de bu güçten mutlaka yararlanılmalıdır. İnsanı sevmeyi, ona değer vermeyi, acımayı; güzellikler karşısında heyecanlanmayı öğretmede edebî metinler önemli bir araçtır (Kavcar, 2012: 5). Edebiyat zevkini tatmayan bireylerin Türkçeyi inceliklerine kadar öğrenmesi ve bunun neticesinde kendilerini güzel bir biçimde yazılı ve sözlü olarak ifade etmesi mümkün değildir. İşte bu noktada devreye giren edebî metinler bireyleri okul yıllarından başlayarak estetik zevke ulaştıracak ve onların hayata, olaylara ve dünyaya farklı bir gözle bakmalarını sağlayacaktır (Tuncer, 2010: 3). Türkçe dersleri edebi metinlerin araç olarak kullanıldığı metinler olması yönüyle bu noktada büyük önem arz etmektedir.

Edebi metinler bireyin temel dil becerilerini etkili ve güzel kullanmasında önemli bir yere sahiptir. Kültür dilinin en doğru ve zengin biçimde kullanıldığı araçlar olan

edebi metinler bireyin üslûp bakımından etkileyerek bireyin daha güzel konuşmasını, yazmasını sağlayacaktır (Pilav, 2015: 175-187).

1.4. Estetik Bakış Açısının Kazandırılmasının Önemi

Estetik algılamanın insandan insana değişmesi, estetiğin sonradan içinde yaşanılan kültür ortamı ve edinilen eğitim-öğretimle farklılaştığını göstermektedir. Öyleyse çocukluk yaşından itibaren verilecek estetik eğitim sayesinde, daha farklı ve estetik algılaması güçlü olan bireyler olarak yetiştirilmesi başarılabilir (Aktaran: Gökay ve Demir, 2006). Estetik duygularının güzeli hatırlatmasından dolayı estetik bakış açısı kazandırılan çocuk hayatında belli bir disipline ulaşır. Estetik eğitiminde bireysel özgürlük olduğu için çocuğun kişisel ve anlatımsal değerleri gelişir. Çocuk estetik faaliyetlere bedensel eylemlerinin de katıldığı süreç içerisinde kendisini ifade edebilme olanağı sağlar. Estetik tasarım (drama, resim, müzik) çalışmaları ifade gücünü geliştirici bir eğitimidir (Gültekin, 2011: 1).

Bireylere estetik bakış kazandırmak için, bireyler “güzel” olana yönlendirilmelidir. İnsan, yaratıcılığı gereği güzel olan herhangi bir nesneye ilgi duyar. Ancak eğitilmiş bir bireyin bu ilgisi, düzensiz bir ilgi olmamalı, belli ölçütlere dayanan ve bireyin yeni güzellikler ortaya koymasına yarayan bilinçli bir ilgi olmalıdır. Eğitim bireye estetik bir bakış kazandırmalı, bu bakışla çevresini yorumlayan birey, güzel olanı bulabilmeli ve yeni ürünler ortaya koymalıdır. İnsanların beğenisini çeken, belirli bir estetik değere sahip olan, diğer bir tabirle “güzel” olarak nitelenen ürünler ortaya koyma işine de sanat denir (Cevizci, 1997: 595).

Günümüz dünyasında çirkinliklerden kurtulmak için öncelikle güzeli aramak, güzeli tanımak gerekir. Bu da her şeyden önce kültür ve sanat eğitimiyle olabilir. Sanat eğitimiyle kastedilen büyük sanatçı yetiştirmek değildir. Güzeli arayan, güzellik kaygısı ve estetik duyarlılık taşıyan insanlar yetiştirmektir. Estetik bilincin kazandırılmasından beklenen de budur: Sözü söyleyen, güzel konuşan, güzel yazı yazan, davranış inceliğine sahip bireyler yetiştirmektir (Kavcar, 2012: 125). Günümüzde duyduğu sevgiyi karşısındakine ifade edemeyen, klişe sözler kullanan,

duyguları törpülenmiş, çevresindeki güzelliklerin farkına varamayan bir genç nesil yetişmektedir. Bu durumun en önemli nedeni bu bireylerin okul yıllarından başlayarak estetik bilinç geliştirememeleridir (Tuncer, 2010: 2).

Öğrencilere estetik bakış açısının kazandırılması sürecindeki en önemli etken ülkemizin eğitim sistemidir. Dil eğitiminde okuyan, bilgi ve kültür sahibi olan sorgulayan, eleştirel düşünen bireylerin yetiştirilmesi hedeflenirken ülkemizdeki eğitim sistemi bunu engellemektedir. Eğitim sistemimizde uygulanan test sınavları öğrencilerin sorgulamalarını ve eleştiri becerilerini olumsuz yönde etkilemekte, bunun yanında mekanik düşünme denilen tek yönlü düşüncelerini geliştirmektedir. Sınav sistemine göre kurgulanan ana dili eğitimi neticesinde öğrenciler estetik bilinci kazandıracak edebî metinlerden de uzak kalmaktadır (Tuncer, 2010: 2).

Türkiye’de estetik sadece belli eğitim düzeylerinde ve belli uzmanlık alanlarında eğitimi verilen bir alan olsa da gerçekte günlük hayatın hemen her alanında her eğitim aşamasında karşımıza çıkan bir olgudur. Bu nedenle estetik eğitimi tüm eğitim aşamalarında işlenmeli, bireyde estetik farkındalık oluşturulmalıdır. Estetik bilinci kazandırılmasında en önemli etken olan öğretmenlerin de yükseköğretim seviyesinde estetik eğitimi alması öğrencilerin bu bilinci kazanmasında daha yararlı olacaktır. Yapılan araştırmada yükseköğretim eğitimi sırasından estetik eğitimi alan öğretmenlerin estetik eserlere karşı daha duyarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sevim v.d: 2012).

Millî Eğitim Bakanlığı Estetik Dersi Öğretim Kılavuzu’nda bireylerin estetik bilinç kazanmasının faydalarını şöyle açıklar:

“Sanat eğitimi yoluyla kişilerin dil olanakları geliştirilirken bu dilin aracılığıyla, aynı zamanda değerlere ilişkin bilgiler sunulabilir. İnsan ve değerleri, kişi ve olanakları, ilişki tarzları, eylemleri, değerlendirme tarzları sanat eserlerinin estetik tarzıyla sunulur ise kişilerde de estetik düşünme ve anlama olanaklarını, imgelerini değiştirebilir. Bugün, ‘gelişmiş’ dediğimiz toplumlar, bilgi üretme ve yayma bakımından gelişmişlerdir. Bizler, bu hazır bilgilerin ezbercisi değil, onları anlayan, değerlendiren ve kullanan bireyler yetiştirmeliyiz. Bu, her alanda bilgide yaratıcı olmayı mümkün kılar.” (2009: 5).

Buradan anlaşılacağı gibi estetik bilinç yalnız sanatla ilgili bir kavram değildir. Estetik bilinç kazanmış bir birey hayatın her alanında en güzeli yapacak ve toplum içinde de uyumlu ve iyi bir insan olacaktır.

1.5. Çocukta Estetik Bakış Açısının Gelişimi ve Türkçe Eğitimi

Çocuğun sanat kavramını anlamlandırabileceği dönem soyut işlemler dönemidir. Bu dönem 11 yaşlarında başlayan bir süreçtir. Bu dönemden itibaren çocuklar eleştirel düşünme, soyut konularda mantık gibi zihinsel becerileri yerine getirmeye başlarlar. Bu dönemin başlamasıyla beraber çocukta sanat ve estetik bilincinin geliştirilmesi için çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Duyguları algılamak bunlardan en önemlisidir. Türkçe eğitimi bu kritik aşamada devreye girerek önemli bir görev üstlenir ve çocuğun görsel ve dilsel bir dünyaya adım atmasını sağlar (Sever, 2003: 9)

Türkçe derslerindeki edebî metinler çocuğa sanatsal duyuşlar kazandıran, estetik haz yaşatan ilk metinlerdendir. Sanatın bireysel ve toplumsal etkilerinden yeterince yararlanılabilmesi için bireyin erken çocukluk dönemiyle birlikte yaşına ve gelişim durumuna uygun estetik görsel-işitsel materyallerle buluşturulması gerekir. İlk çocukluk döneminden başlayarak çocukların insan ve yaşam gerçekliğine ilişkin değerler oluşturmalarında Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin payı büyüktür. Edebî metinlerin çocuklara duygu eğitimi sürecinde istenilen katkıyı sağlayabilmesi için yazar ve çizerin kitabın estetik bir eğitim aracı olduğu gerçeğini göz önünde tutması gerekir. Çünkü çocuklar ders kitaplarındaki edebî metinlerde bulunan karakterle oluşturulan kurgusal dünyada insanı ve yaşamı tanımaya başlar (İşcan, 2005: 76-78).

Pilav edebî metinlerin ve edebî dilin çocuğun ana dili ve kişilik gelişimindeki etkisi hakkında şunları söylemiştir:

“Edebiyatın kişiyi okuma becerisine sahip kılmada ve kazanılan becerilerin geliştirilmesinde oldukça önemli bir rolü vardır. Dilin etkili, doğru ve güzel kullanıldığı bir alan olan edebiyat, insanlara okuma zevk ve alışkanlığı kazandıracaktır. Bir sözün değişik anlamlarda kullanıldığı, içinde hatıralar, çağrışımlar ve tarihi

unsurlar barındıran, kişiye sadece bir bilgiyi ya da duyguyu aktarmak değil onda birtakım değişiklikler meydana getirmeyi de amaçlayan edebi dil, büyü bir dünyanın kapılarını açarak adeta okumayı bir hayat tarzı haline getirecektir. Edebi dille oluşturulmuş metinlerin dünyasına dalan insan, sosyal hayatta bire bir tecrübe edemediği pek çok durumu yaşayacak, bilgi edinecek, tecrübe kazanacak ve hayatının daha anlamlı ve daha mutlu kılacaktır.” (2015: 178).

Metinler, kazanımların öğrenciye aktarılmasında önemli birer araç olsalar da tek başlarına istenilen aktarımları yapamazlar. Metinlerin başarıya ulaşabilmesi için metin okuma çalışmalarının yapılması gereklidir. Çünkü yapılacak okuma çalışmaları metinlere bir hareketlilik kazandıracak, vurgu- tonlama gibi unsurlarla da metin çocuğun dünyasında canlı bir varlığa dönüşecektir. Çocuk hareketli ve canlı bu dünyada daha kolay öğrenecek, metinle verilmek istenen davranışları daha kolay kavrayacaktır (Güler, 2001: 103-104).

1.6. Türkçe Öğretim Programları

Ortaokul kavramı, 1997’de kaldırılan ilkokul ve ortaokul kavramının, 6287 Sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu Kanunu’nun bazı maddelerinde 2012 yılında değişiklik yapılmasıyla tekrar Türk eğitim sisteminde yer almıştır. Bu değişikliğe göre 1, 2, 3 ve 4. sınıflar ilkokul; 5, 6, 7 ve 8. sınıflar ise ortaokul olarak adlandırılmıştır. Yine aynı kanunla okula başlama yaşı çocuğun 66. ayı olarak belirlenmiştir. 66 ay çocuğun 6 yaşına tekabül etmektedir. Buradan hareketle de ortaokul öğrencilerinin genel olarak 10-14 yaş aralığında olacakları sonucunu çıkarabiliriz.

Türkçe eğitimi açısından yapılan değişiklik bazı sorunları gündeme getirmiştir. Sorunlardan en önemlisi ortaokul için iki farklı eğitim programının kullanılıyor oluşudur. 5. sınıfların Türkçe eğitimi İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Eğitim Programına göre yapılıyor ve ders kitapları bu programa göre hazırlanırken, 6, 7 ve 8. sınıfların Türkçe eğitimi, İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programına göre yapılmakta, ders kitapları da bu programa uygun olarak hazırlanmaktadır. Kısacası aynı eğitim seviyesindeki Türkçe eğitimi iki farklı programdan yapılmaktadır. İki program arasındaki farklılık ve dil bilgisi konularının

dağılımında yaşanan sorunlar ortaokul öğrencileri için ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Ortaokul öğrencileri 5. sınıfta görsel okuma ve görsel sunu amaç ve kazanımlarına yönelik etkinlik işlerken 6. sınıfa geçtiklerinde bu amaç ve kazanımlarıyla hiç karşılaşmamaktadır. 5. sınıf ders kitaplarıyla 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının tema ve metin sayıları da değişiklik göstermektedir.

1.6.1. İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı

İlk Türkçe öğretim programı 1922 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten itibaren çeşitli yıllarda birçok kez Türkçe öğretim programları değişikliğe uğramış, dünya koşullarına uygun olarak güncellenmiştir. 1981 yılında yürürlüğe giren Ortaokul Türkçe Öğretim Programı 2006 yılında yürürlükten kaldırılmış, yerine bugün de kullandığımız İlköğretim 6-8. Sınıflar Öğretim Programı getirilmiştir. Programın temel felsefesi ise bilgiyi öğretmekten ziyade beceri kazandırmak üzerine inşa edilmiştir. Bu amaç programda (2006: 3) şöyle ifade edilmiştir;

“Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yaklaşım olarak, öğrenme sürecinde öğrencinin birikim ve deneyimlerinden hareketle sorunlara çözümler üretmesini....”.

Açıklamada hedefler arasına bilgiyi öğrenmesi alınmamış bunun yerine beceri kazanmasından bahsedilmiştir. Program öğrencinin günlük hayatta karşısına çıkabilecek zorluklara çözüm üretecek becerileri kazandırmayı ve bunun yanında dünyaya farklı bir gözle bakmasını sağlayacak becerileri kazandırmayı da amaçlamaktadır. Program öğrenciyi merkeze alan bir düşünceyle ders işlenmesini salık vermiştir. Program bu yönüyle yapılandırmacı eğitim yaklaşımını benimsemektedir (Güven, 2011: 2). İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı yapı olarak okuma, konuşma, yazma ve dinlemeden oluşan temel dil becerileri ve dil bilgisi alanı üzerine inşa edilmiştir. Her bir beceriye ait amaçlar ve

bu amaçlara ait kazanımlar bulunmaktadır. Öğrencilere kazandırılmak istenen her bir beceri bir kazanımla ifade edilmiştir. Örneğin konuşma becerisi alanında öğrencinin jest ve mimikleri kullanma becerisi “Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.” (2006: 20) kazanımıyla ifade edilmiştir.

1.6.2. İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı, 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı gibi 2006 yılında yürürlüğe girmiştir. Programın vizyonu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Geleneksel eğitim yaklaşımlarının yetersiz kaldığı bilgi ve teknoloji çağında, yapılandırıcı yaklaşım, çoklu zekâ, öğrenci merkezli eğitim, beyin temelli öğrenme gibi yeni yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşımlarla eğitim sürecinde öğrencinin davranışını değiştirmek yerine dil ve zihinsel becerilerini geliştirmeye ağırlık verilmektedir.” (2009: 9).

Program geleneksel eğitim modellerinin yerine yapılandırıcı yaklaşım, çoklu zekâ, öğrenci merkezli eğitim, beyin temelli öğrenme gibi modern eğitim yöntemleri ve kuramlarını benimseyen bir anlayışla oluşturulmuştur. Program bilgi öğretmek ve davranış değişikliği yapmak yerine öğrenciye beceri kazandırmayı hedeflemektedir. Programın vurgu yaptığı bir başka konu ise değişen dünya koşullarına uyumdur. Program gerek modern eğitim yöntem ve kuramlarıyla gerekse beceri temelli eğitim anlayışıyla çağın koşullarına uygun bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Programın öğrencilere kazandırmak istediği beceriler ise şöyledir:

- “Bu gelişim sürecinde öğrencilerin;
- Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve sunu yapma,
 - Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz, sentez yapma ve değerlendirme,
 - Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma,
 - İletişim kurma, arkadaşlarıyla iş birliği yapma, tartışma, sorun çözme, ortak karar verme ve girişimcilik, gibi becerileri geliştirmeleri beklenmektedir.”(2009: 9).

Hedeflenen beceriler programın vizyonunda bahsedildiği gibi bireyin günlük hayatta kullanabileceği ve dünya Őartlarına uygun becerilerdir. Becerilerin eŐitliliđi ve dağılımı Türkçe dersinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe ğretim Programı da dört temel dil becerisini esas almıştır, ancak görsel okuma ve görsel sunu beceri alanı adı altında bir beceri alanı daha bulunmaktadır. İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe ğretim Programı, İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Programından farklı olarak sınıf düzeylerine göre farklı amaç ve kazanımlara ayrılmıştır. Her beceri alanı belli amaçlardan ve her amaç da belli kazanımlardan oluşmaktadır. Kazandırılmak istenen her bir beceri diğer programda olduğu gibi bir kazanımla belirtilmiştir. Her sınıf düzeyinde dört zorunlu dört seçmeli olmak üzere sekiz tema ve her temada da dört metin bulundurulması zorunluluğu programda belirtilmiştir (MEB, 2009: 142).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama teknikleri ve veri çözümleme tekniklerine yer verilmektedir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma bir nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Veriler doküman analizi yoluyla incelenmiştir. Doküman analizi, “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgiler içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217). Buna göre Türkçe Öğretim Programları araştırmanın amacı doğrultusunda ele alınan ölçütler açısından taranmış, doküman analizi esaslarına göre elde edilen veriler düzenlenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini aynı zamanda araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Buna göre araştırmanın, evreni ve örneklemini Türkçe Öğretim Programlarıdır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması doküman incelemesi gerçekleştirilerek yapılmıştır. Buna göre araştırmaya tâbi tutulan Türkçe Öğretim Programları incelenerek veriler kaydedilmiştir. Bir standardın sağlanması amacıyla verilerin toplanmasında ölçek ve uzman görüşü teknikleri kullanılmıştır. Öncelikle uzman görüşleri ve bu konuda çalışma yapmış akademisyenlerin çalışmaları neticesinde bir estetik ölçeği hazırlanmıştır ve programlar bu ölçeğe göre taranmıştır. Ölçek tarafından tam olarak belirlenemeyen durumlarda ise uzman görüşüne başvurularak

öge estetik olup olmadığına karar verilmiştir. Bunların yanında bu konuda çalışma yapmış akademisyen ve araştırmacıların görüşlerine de yer verilmiştir.

Tablo 1: Estetik Ölçeği Maddeleri

1) Çağrışım- Anlam Sınırsızlığı
2) Mecaz Kullanımı
3) Kültürel Taban
4) Atasözü ve Deyim Kullanımı
5)Kurmacalık
6) Söz Sanatları
7) Konunun Estetikle İlişkisi
8) Estetiği Çağrıştıran Kelimeler Ve Kullanım Sıklığı (Frekans)

Elde edilen bilimsel verilerden hareketle Türkçe Öğretim Programlarındaki estetik unsurlar belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Veri toplamak için uzman görüşleri ve literatür taraması verileri doğrultusunda Türkçe Öğretim Programları taranmıştır. Tarama esnasında Programlar değerlendirilmiştir. Taramalarda elde edilen bilgiler kaydedildikten sonra önce programlar kendi içinde; sonrasında ise karşılaştırma yoluyla değerlendirmeye tabi tutulmuşlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetik

İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında estetik kelimesine doğrudan beş defa yer verilmiştir. Estetiği çağrıştıran ifadeler ise sıkça yer verilmiştir. Estetik, programın temalar kısmında bir alt tema olarak da yer bulmuştur.

3.1.1. Programın Temel Yaklaşımında Estetik

Programın ana hatlarının anlatıldığı temel yaklaşım kısmında, estetik zevk kazanmış bireylerin yetiştirilmesinin hedeflendiği doğrudan belirtilmiştir: “Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla... estetik zevk kazanmış ... bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır”(2006: 3). Aynı bölümde estetik bilince dolaylı yollardan da vurgu yapılmıştır: “Dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir.”(2006: 3). Bu kısımda öğrencilerin Türkçeyi estetik bir biçimde kullanmaları hedeflenmiştir. Dil becerilerinin geliştirilerek ve dilin kelime, kavram, atasözü, deyim gibi zenginliklerinin farkına varılarak, bunların sonucunda Türkçenin en doğru ve güzel biçimde kullanılmasının hedeflenmesi program açısından estetik bir amacı teşkil etmektedir.

3.1.2. Genel Amaçlarda Estetik

Genel amaçlar, Türkçe Öğretim Programının öğretim aşaması sonunda öğrencinin içselleştirmesinin istediği beceri ve bilgileri kapsamaktadır. Bir başka deyişle programın en genel hedefler bölümüdür. Genel amaçlar bölümünde on bir adet amaç bulunmaktadır. Genel amaçlar estetik bilinci kazandırılması açısından incelendiğinde yedi tanesinin estetik bir amaca sahip olduğu söylenebilir. “2. Duygu,

düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri” ve “3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları” (2006: 4) amaçlarında dilin estetik bir biçimde kullanılması amaçlanmıştır. “5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları” (2006: 4) amacıyla ise estetik bir zevkin kazandırılması amaçlanmıştır. Bu estetik zevk kültür ve sanat etkinliklerini tercih etme ve bunlardan zevk alma alışkanlığıdır. Bu doğrudan estetik bir amaçtır. “6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri” (2006: 4) amacıyla öğrencinin “dil zevki” kazanması hedeflenerek doğrudan estetik bir amaca atıfta bulunulmuştur. “9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları” (2006: 4) amacıyla öğrencinin hem millî hem evrensel sanat eserleriyle tanışması ve bundan hareketle de estetik bilince ulaşması hedeflenmiştir. “11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri” (2006: 4) maddeleri de genel amaçlar kısmında estetik bir amaca sahip olan diğer amaçlarındandır. 10 ve 11. amaçlarda ise estetiğin toplum hayatı, kişiler arası ilişkiler ve medeniyet boyutu hedeflenmiştir. (2006: 4) Bu amaçlar bireyin çevresindeki güzellikleri fark ederek topluma olumlu katkılar sunan bir birey olmasını ve dünyayı daha yaşanılır kılmasını hedeflemektedir.

3.1.3. Temel Becerilerde Estetik

Temel beceriler programında, öğrencilerin Türkçe eğitimi neticesinde dil becerilerindeki gelişim dikkate alındığında, hem sene sonunda hem eğitim aşamasının sonuna kadar kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları becerileri ifade eder (2006: 5).

Bu kısımda estetik amaç olarak “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yaratıcı düşünme” (2006: 5) becerilerine yer verilmiştir. İlk beceri dilin estetik

kullanımını hedeflerken ikinci beceri öğrencinin sanatsal estetik becerisinin ortaya çıkarılmasını hedeflemektedir.

3.1.4. Temel Dil Becerilerinde Estetik

Temel dil becerileri dil öğretiminde sıkça kullanılan bir terimdir ve dinleme, okuma, konuşma, yazma becerilerini ifade etmek için kullanılır. 2005 Türkçe Öğretim Programı dört temel dil becerisi üzerine inşa edilmiştir. Bu beceri alanlarının kazanımları (yazma becerisindeki yazım ve noktalama kazanımları hariç) her sınıf düzeyinde ortaktır.

3.1.4.1. Okuma Becerisinde Estetik

Programın okuma becerisinin açıklama kısmında bireyin okuma becerisiyle, günlük hayatında karşılaştığı yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde ve uygun yöntemleri kullanarak okuyabilmesi ve okuduklarını değerlendirip eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Ayrıca bireyin okumayı bir alışkanlık hâline getirebilmesi amaçlandığı belirtilerek okumanın estetik yönüne vurgu yapılmıştır (2006: 6).

Okuma becerisi alanının amaç ve kazanımlar bölümünde ise estetik bilincin kazandırılmasına yönelik amaçlar ve yirmi kazanım bulunmaktadır. Bu amaç ve kazanımlar şöyledir:

“1. Okuma kurallarını uygulama

1. Sesini ve beden dilini etkili kullanır.
2. Akıcı biçimde okur.
3. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
4. Sözün ezgisine dikkat ederek okur.
5. Okuma yöntem ve tekniklerini kullanır.

2. Okuduğu metni anlama ve çözümleme

18. Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.
21. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.

25. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
26. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.

3. Okuduğu metni değerlendirme

1. Metni dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
2. Metni içerik yönünden değerlendirir.

4. Söz varlığını zenginleştirme

2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
3. Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
4. Okuduklarından hareketle öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

5. Okuma alışkanlığı kazanma

4. Okuduğu kitaplardan kitaplık oluşturur.
5. Kitaplık, kütüphane, kitap fuarı ve kitap evlerinden faydalanır.
6. Okudukları ile ilgili duygu ve düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşır.
7. Şiir ezberler, şiir dinletileri düzenler, ezberlediği şiirleri uygun ortamlarda okur.
8. Ailesi ile okuma saatleri düzenler.
9. Beğendiği kısa yazıları ezberler.”(2006: 24-29).

Okuma becerisi kazanımlarının estetik bilincin kazandırılmasına katkı sağlayacak kazanımlarından “Okuma kurallarını uygulama” amacındaki beş kazanım dilin estetik biçimde kullanılmasının hedeflendiği kazanımlardır. “Okuduğu metni anlama ve çözümleme” amacı altındaki kazanımlar ise öğrencinin edebî dilin farkına vararak estetik zevke ulaşmasını amaçlamaktadır. “Söz varlığını zenginleştirme” amacı altındaki kazanımlar programın genel amaçlar kısmında hedeflenen becerilere atıfta bulunan kazanımlardır (2006: 4). Bu kazanımlarda öğrenciden Türkçenin atasözü, deyim, kelime hazinesini keşfetmesi ve devamında bunları günlük hayatında kullanması beklenmektedir. “Okuma alışkanlığı kazanma” amacı altındaki kazanımlarda öğrencinin estetik bir alışkanlık olan okuma alışkanlığını edinmeleri amaçlanmıştır. Bu amaç altındaki kazanımlarda hem öğrencinin edebî metinlerle tanışması hem de bunları çevresindeki bireylerle paylaşması amaçlanmıştır.

3.1.4. 2. Yazma Becerisinde Estetik

Türkçe Öğretim Programında yazma becerisinin amacı şöyle belirtilmiştir: “Türkçe Öğretim Programı’nda yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak ve yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır.” (2006: 7). Türkçe Öğretim Programı, yazma becerisinin geliştirilmesiyle hem öğrencilerin kendini ifade etme becerilerinin gelişmesini hem de bu becerilerini güzel yani estetik bir biçimde kullanmalarını amaçlamıştır.

Yazma becerisinde vurgulanan bir diğer estetik nokta ise öğrencilerin becerilerini geliştirmesine paralel olarak edebî ürünler meydana getirmeleridir. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazma becerisiyle estetik bir biçimde ifade etmeleri sonucunda ortaya şiir, hikâye, roman gibi edebî ürünlerin konulması programın yazma becerisinin estetikle ilgili diğer amacıdır (2006: 7).

Türkçe Öğretim Programının yazma becerisi alanında estetikle ilgili kazanım ve amaçlar bulunmaktadır. Bunlar şöyledir:

“1. Yazma kurallarını uygulama

1. Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
2. Düzgün, okunaklı ve işlek “bitişik eğik yazı”yla yazar.
3. Elektronik ortamdaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar.
4. Standart Türkçe ile yazar.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
10. Tekrara düşmeden yazar.
11. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

2. Planlı yazma

6. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
7. Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.
8. Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.

9. Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
10. Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.

3. Farklı türlerde metinler yazma

1. Olay yazıları yazar.
4. Şiir yazar.

4. Kendi yazdıklarını değerlendirme

1. Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
2. Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3. Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.

5. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
2. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
4. Şiir defteri tutar.
5. Günlük tutar.
6. Beğendiği sözleri, metinleri ve şiirleri derler.
7. Okul dergisi ve gazetesi için yazılar hazırlar.
10. Yazma yarışmalarına katılır.

6. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama

1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
2. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.”
(2006: 30-40).

Yazma becerisindeki estetik güzelliğe vurgu yapan kazanımlar bir metnin kâğıt düzeninden metnin türüne kadar olan tüm aşamaları kapsamaktadır. Yazma kurallarını uygulama ve yazım ve noktalama kurallarını uygulama amaçlarında daha çok görsel ve biçimsel estetiğe önem verilirken planlı yazma amacıyla yazının içeriğine yönelik estetiğe önem verilmiştir. Kendi yazdıklarını değerlendirme amacı ise bireyin kendisinin dili kullanımını estetik açıdan değerlendirmesini ifade etmektedir. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma amacı bireyin yazma becerisi kapsamında ortaya edebî ürünler çıkarmasını amaçlamaktadır. Edebî ürünlerin dilin estetik yönünü yansıtan unsurlar olduğunu göz önüne getirdiğimizde bu amaç da estetik bilincin kazandırılmasıyla ilgilidir.

3.1.4.3. Dinleme Becerisinde Estetik

Programda dinleme becerisinin amaçları arasında öğrencinin etkili ve doğru bir iletişim kurması bulunmaktadır. Estetik bilinç kazanan bireylerin bir özelliğinin de etkili ve doğru iletişim kurmaları olduğu (Kavcar, 1999: 125) göz önüne alındığında bu amacın estetik bir amaç olduğu görülür. Dinleme becerisi alanının estetikle ilgili amaç ve kazanımları şöyledir:

“2. Dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme

15. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.

22. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.

23. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.

3. Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme

1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.

2. Dinlediklerini/izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.

3. Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.

4. Söz varlığını zenginleştirme

2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.

3. Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıltmacaları ezberler/kullanır.

4. Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.

5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.

5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma

1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.

2. Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.

3. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.

4. Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.” (2006: 13-18).

“Dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme” ve “Söz varlığını zenginleştirme” amaçları altında verilen kazanımlarda bireyin estetik ürünleri olan edebî eserlerle (şiir, tekerleme, sayısmaca, bilmece, türkü ve şarkı) tanışması amaçlanmıştır. Yine kazanımlarda dil edinimi açısından çok önemli olan deyim ve atasözlerine de yer verilmiştir. “Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme” amacı bireyin öz

değerlendirme yoluyla kendi dinleme becerisini hem de iletişim kurduğu bireylerin konuşmalarının değerlendirmesini amaçlamaktadır. Değerlendirmeden kasıt dinlemenin yerinde ve güzel olup olmadığıdır. Bu yönüyle de bu kazanımlar estetik bir amaç taşımaktadır. “Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma” amacı altındaki kazanımlar da estetik değer barındıran kazanımlardır. Bu kazanımlarda estetik bir davranışın birey tarafından benimsenmesi ve ömür boyu devam ettirilmesi amaçlanmaktadır. Kazanımlarda bireyin sanat etkinliklerine katılması amaçlanmıştır.

3.1.4.4. Konuşma Becerisinde Estetik

Konuşma becerisi bireylerin günlük hayatlarında sıkça kullandığı bir beceridir. Bireyin kişilik yapısının, duygularının, düşünlerinin diğer insanlar tarafından anlaşılmasında önemli bir yere sahip olmasından dolayı (MEB, 2006: 6) konuşma becerisi eğitiminde mutlaka estetiğe önem verilmelidir. Türkçe eğitiminin genel amaçlarında da yer alan “Kendisini doğru, güzel ve etkili ifade etme alışkanlığı kazanma“ ancak estetik kurallara uygun olarak tasarlanan bir konuşma becerisi eğitimiyle mümkündür. Türkçe Öğretim Programının konuşma becerisi alanında estetik bilincin kazandırılmasını amaçlayan amaç ve kazanımlar şunlardır:

“1. Konuşma kurallarını uygulama

1. Konuşmaya uygun ifadelerle başlar.
2. Konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanır.
3. Bulduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.
4. Standart Türkçe ile konuşur.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
7. Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.
8. Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.
12. Tekrara düşmeden konuşur.
13. Konuşmayı uygun ifadelerle bitirir.

2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma

1. Konuşurken nefesini ayarlar.
2. İşitilebilir bir sesle konuşur.
3. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
4. Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.
5. Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.

6. Yapmacıktan, taklit ve özentiden uzak bir sesle konuşur.
7. Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
8. Canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.
9. Dinleyicilerle göz teması kurar.

3. Hazırlıklı konuşmalar yapma

6. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
7. Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.
11. Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirir.

4. Kendi konuşmasını değerlendirme

1. Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.
2. Konuşmasını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3. Konuşmasını sunum tekniği yönünden değerlendirir.
4. Konuşmasını, sesini ve beden dilini kullanma yönünden değerlendirir.

5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
4. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.” (2006: 19-23).

Estetik bir amaç taşıyan bu kazanımlar incelendiğinde hepsinin bireyin toplumda kendisini doğru, güzel ve etkili ifade etmesini amaçlayan bir özelliğe sahip oldukları görülür. Kazanımlarda konuşmanın yapısal ve kültürel unsurları göz önüne alınarak konuşma becerisini estetik kullanmanın her yönüne vurgu yapılmıştır.

“Konuşma kurallarını uygulama” amacı altındaki kazanımlar bireyin konuşmasının yerinde ve güzel olmasını amaçlamaktadır. Kazanımlarda hem güzel konuşma hem de nezaket kurallarına uyma yönünde ifadeler bulunmaktadır. “Sesini ve beden dilini etkili kullanma” amacı altında verilen kazanımlar bireyin konuşmasının daha estetik olması için gerekli olan beden dili aktivitelerini kapsamaktadır. “Kendi konuşmasını değerlendirme“ amacında bireyin öz değerlendirme yapması ve güzele kendi çabaları sonucunda ulaşması hedeflenmiştir. “Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma” amacı ise kazanımların ömür boyu süren bir davranışa dönüşmesini amaçlamaktadır.

3.1.5. Atatürkçülikle İlgili Konular ve Açıklamalarda Estetik

Programın bu kısmında estetik bilincin kazandırılmasıyla ilişkili olabilecek konular bulunmaktadır. 6. sınıfta işlenecek olan 5 numaralı konuda “Atatürk’ün müzik ve halk biliminin geliştirilmesine verdiği önem” başlığıyla Atatürk’ün estetik zevk yönüne vurgu yapılmıştır. 7. sınıf konularından 5 numaralı konuda “Atatürk’ün millî kültüre verdiği önem”, 6 numaralı konuda “Atatürk’ün Türk diline verdiği önem” ve 7 numaralı konuda “Atatürk’ün Türk tiyatrosuna verdiği önem” başlıklarıyla Atatürk’ün estetik amaçlı çalışmalarından bahsedilmiştir. 8. sınıf konularından 9 numaralı konuda ise Atatürk’ün Türk dili ve edebiyatına dolayısıyla dil estetiğine verdiği önemden bahsedilmiştir.

3.1.6. Temalarda Estetik

2005 Türkçe Öğretim Programında on dört tema bulunmaktadır. Her sınıfa göre zorunlu ve seçmeli temalar bulunmaktadır. Temalar estetik bilincin kazandırılması yönünde değerlendirildiğinde bazı temaların alt temalarıyla beraber doğrudan; bazılarının ise sadece alt temalar yönüyle bu amacı gerçekleştirdiği söylenebilir. “Kavramlar ve Çağrışımlar” temasının “ Estetik zevk” alt teması estetiğe doğrudan vurgu yapılan tek alt temadır.

Tablo 2: 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetiğe Yer Verilen Ana Temalar ve Alt Temalar

Ana Temalar	Alt Temalar
Sevgi	İnsan Sevgisi
	Aile Sevgisi
	Vatan Sevgisi

	Millet Sevgisi
	Bayrak Sevgisi
	Dil Sevgisi
Millî Kùltür	Geleneksel sanatlarımız
	Türk büyükleri
	Türk müziği
	Zanaatlar
	Seyirlik Oyunlar
	Bayramlar
Okuma Kùltürü	Okuma Sevgisi
	Okuma Alışkanlığı
	Kitaplar
	Sürelî Yayınlar
	Dergiler
Duygular	Beğenme
	Mizah
Güzel Sanatlar	Sinema
	Tiyatro
	Resim

	Müzik
	Fotoğraf
	Mimarî
	Dans
	Heykel
Kavramlar ve Çağrışımlar	Rüya, düş, hayal
	Estetik zevk
	Güzellik

Buna göre altı ana tema içerisindeki otuz alt temada estetiğe yer verilmiştir.

3.1.7. Ölçme ve Değerlendirmede Estetik

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin önemli öğelerinden birisi de değerlendirmedir. Değerlendirme, eğitim sisteminin ve öğretim programlarının belirlenen hedeflere ulaşmasının saptanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Değerlendirmenin temel amacı sistemin doğru işleyip işlemediğini ortaya koymak ve buna dayanarak sistemdeki eksikliklerin tamamlanmasını ve sistemin onarılmasını sağlamaktır (2006: 225). Türkçe Öğretim Programı ölçme ve değerlendirmeye ayrı bir ana başlık açarak bu sürecin hangi araçlarla ve nasıl yapılacağını belirlemiştir. Buna göre Türkçe dersi için ölçme araçları olarak kısa cevaplı maddeler, çoktan seçmeli maddeler, açık uçlu sorular, tutum ölçekleri ve öz-akran değerlendirme formu gibi araçların kullanılmasını önermiştir.

Türkçe öğretim programının ölçme ve değerlendirme kısmı estetik bilincinin geliştirilmesi açısından incelendiğinde programın öğrencinin kazandığı estetik bilinçle ilgili doğrudan bir vurgu veya ölçme sistemine yer vermediği görülmektedir.

Ancak bölümde dinleme becerisi gözlem formu, konuşma becerisi gözlem formu ve okuma becerisi gözlem formunda estetik bilinçle ilgili olan kazanımlardan bir kısmı ölçüt olarak kullanılmıştır.

3.1.8. Etkinlik Örneklerinde Estetik

Türkçe Öğretim Programı, programın ruhunun daha iyi kavranılması amacıyla dersin nasıl işleneceğine ve kazanımların nasıl aktarılacağına dair örnek oluşturması için etkinlik örnekleri sunmuştur. Etkinlik işleme örnekleri estetik eğitimi açısından incelendiğinde programın hem içeriğin belirtildiği kısmın hem de kazanımların aksine bu bölümde estetik değerlere yer verilmediği görülmektedir. Estetik bakış açısının kazandırılması bakımından program kendi içinde bir bütünlük sağlamamaktadır.

3.1.9. Metin Seçiminde Estetik

Programda ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme metinlerinin nasıl olması gerektiğini belirten kurallar belirlenmiştir. Bu kurallar metnin yapısal özelliklerinden içerik özelliklerine kadar her yönünü belirten özelliklerdir. Okuma metinleri için yirmi yedi; dinleme metinleri için ise on üç özellik belirtilmiştir.

3.1.9.1. Okuma Metinlerinin Seçiminde Estetik

Türkçe dersi metinlerden hareketle işlenen ve metinlerin öğrencilere beceri kazandırmak için araç olarak kullanıldığı bir derstir. Bu bakımdan programın okuma becerisiyle ilgili önemli bir kısmı da okuma metinlerinin özelliklerinin verildiği kısımdır. Bu kısımda ders kitaplarına alınacak metinlerde olması gereken özellikler belirlenmiş ve kitap yazarlarının metinlerini bu ölçütlere göre belirlemesi istenmiştir. Okuma metinlerinde olması gereken özellikler kısmında da estetik bilincin kazandırılmasına yönelik doğrudan ve dolaylı atıflar bulunmaktadır.

İlgili kısmın 17. maddesinde “Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.” (2006: 56) denilerek doğrudan estetik bilincin ve zevkin kazandırılmasına atıfta bulunulmuştur. Metinlerin Türkçe dersinde beceri ve duyarlılık kazandırılmasında bir araç olarak kullanıldığı göz önüne alınırsa estetik bilincin kazandırılması açısından böyle bir maddenin metin seçiminde bulundurulması oldukça önemlidir.

10. ve 11. maddelerde “Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.” ile “Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.” (2006: 56) ifadeleriyle metinlerin öğrencilerde estetik bilinç uyandıracak nitelikte olması zorunlu kılınmıştır. 12. maddede ise “Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.” (2006: 56) denilerek edebî yönü ve dolayısıyla estetik yönü çok güçlü olan şiirle bu derece yoğun karşılaşma durumunda bulunan ortaokul öğrencilerinin şiir zevkini tatmasını sağlayacak nitelikli eserlerin seçilmesi belirtilmiştir.

14. madde olan “Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.” (2006: 56) maddesi dünya edebiyatından çeviri yoluyla alınan metinlerin mutlaka Türkçenin estetik kurallarına göre düzenlenmesi istenerek öğrencilerin estetik zevkleri göz önüne alınmıştır. 15. madde olan “Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.” (2006: 56) ifadesiyle de 14. maddede olduğu gibi öğrencilerin estetik zevklerinin metin seçiminde önemli olduğu vurgulanmıştır.

19. maddede “Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.” (2006: 56) ifadesiyle metinlerin edebî yönüne vurgu yapılmıştır. Türkçe derslerinde estetik bilincin edebî metinler ve edebî metinleri oluşturan edebî

dil yoluyla yapıldığı düşünülürse bu madde de programın estetik bilince katkı sağlaması açısından önemlidir.

23. maddede “Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.” (2006: 56) ifadesiyle öğrencinin kelime hazinesi geliştirilerek Türkçenin güzelliklerinin farkına varması amaçlanmıştır.

Yapılan araştırmalarda (İşcan, 2004) Türkçe ders kitaplarındaki görsellerin öğrencilerin estetik bilinç kazanmasında önemli bir yere sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda program da metinlerde kullanılan görseller konusunda bir standart belirlemiştir. 26. maddede bu şöyle ifade edilmiştir: “Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyallerin (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.” (2006: 56). İlgili maddeyle hem metinlerin öğrencinin estetik zevkini açığa çıkaracak biçimde görsellerle desteklenmesini hem de dilin estetik ürünleri olan atasözü ve deyimlerle destelenmesini zorunlu kılınarak estetik bir duyarlılık gösterilmiştir.

3.1.9.2. Dinleme Metinlerinin Seçiminde Estetik

Türkçe dersi metinlerden hareketle işlenen ve metinlerinin öğrencilere beceri kazandırmak için araç olarak kullanıldığı bir derstir. Her temada zorunlu olarak işlenmesi gereken metinlerden birisinin dinleme metni olması program tarafından zorunlu kılınmıştır. Bu bakımdan dinleme metinlerinin seçimi öğrencinin hem akademik, hem de zihinsel sosyal gelişimi açısından oldukça önemlidir. Ölçütlerden “Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.” (2009: 57) maddesinde doğrudan bir estetik vurgu vardır. Buna göre metinlerin mutlak şekilde öğrencide estetik haz uyandıracak ve bunun neticesinde estetik bilinç geliştirecek metinler olması istenmiştir. “Öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek

nitelikte olmalıdır.” (2009: 57) maddesinde dilin estetik yönüne vurgu yapılarak, estetik bir dilin öğrencinin hayal dünyasına önemli katkılarda bulunacağı belirtilmiştir. “Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.” (2009: 57) maddesi de yine dilin estetik yönüne vurgu yapılan diğer bir maddedir. Ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilerin zihinsel dünyası için çok önemli olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla öğrencinin derste işlediği metinde dilinin zenginlikleriyle karşılaşması, dilin güzelliğini fark etmesi ve bundan estetik bir zevk alması, onda yaşamı boyunca sürececek derin olumlu izler bırakacaktır.

3.2. İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetik

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında estetik kelimesi doğrudan sadece üç defa kullanılmıştır. Programda dolaylı yollardan estetik bilincin geliştirilmesine yönelik amaç ve ifadeler ise sıkça rastlanmaktadır.

3.2.1. Programın Vizyonunda Estetik

Programın vizyonunun belirtildiği kısımda programın amacının “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan” (2006: 10) bireyler yetiştirmek olduğu belirtilerek dilin estetik kullanımına vurgu yapılmıştır.

3.2.2. Genel Amaçlarda Estetik

Program on üç genel amaca yer vermiştir. Bunlardan on birinci amaç olan “Millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek” (2006: 12) maddesinde doğrudan sanat ve estetik kelimeleri kullanılarak estetik bilincin geliştirilmesine vurgu yapılmıştır. 2 numaralı “Türkçeyi sevmelerini, doğru, güzel ve etkili kullanmalarını sağlamak” ve 4 numaralı “Metinler arası okuma becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmek” (2006: 12) amaçlarında ise bireyin ana dilini daha estetik kullanması hedeflenmiştir. “Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve

dünya kültürünü tanımalarını sağlamak” (2006: 12) amacıyla öğrencilerin dil ürünlerini tanıyarak Türkçenin güzelliklerinin farkına varması amaçlanmıştır. Son amaç olan “Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamak” (2006: 12) amacıyla ise estetik bir alışkanlığın edinimine değinilmiştir.

3.2.3. Temel Becerilerde Estetik

Programın bu kısmında dilin estetik kullanımını amaçlayan “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma” (2006: 13) bir hedef beceri olarak belirlenmiştir.

3.2.4. Öğrenme Alanlarında Estetik

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı İle İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programları arasındaki en önemli farklılık dil becerilerine bakış açılarıdır. 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında “temel dil becerisi” ifadesiyle yer bulan okuma, konuşma, yazma ve dinleme becerileri, İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında “öğrenme alanı” olarak ifade edilmiştir. Ayrıca İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programından farklı olarak “Görsel Okuma ve Görsel Sunu” adında bir öğrenme alanı programda yer almıştır.

3.2.4.1. Dinleme Öğrenme Alanında Estetik

Programın dinleme bölümünde çocukların dil edinim süreçlerinin dinleme ile başladığı, bu bakımdan dinleme becerisinin diğer becerilere temel oluşturduğu vurgulanmıştır. Dinlemenin ses ve konuşmaların anlamlandırılarak zihinde yapılandırıldığı bir süreç olduğu belirtilerek dinleme becerisinin karmaşık bir zihinsel sürecin ürünü olduğu vurgulanmıştır (2009: 13-14). Programda dinleme becerisinin çerçevesinin çizildiği bu kısımda doğrudan veya dolaylı olarak estetik bilincin kazandırılmasına yönelik bir ifade kullanılmamıştır. Bunun yanında kazanımlar kısmında dinleme becerisinde estetik bir amaç güdülmüştür. Bu kazanımlar şöyledir:

“1. Dinleme Kurallarını Uygulama

3. Görgü kurallarına uygun dinler.

2. Dinlediğini Anlama

3. Dinlerken vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat eder.

3. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Dinleme

6. Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler/izler.

7. Şiir ve müzik dinletilerine katılır.” (2009: 98-100).

“Görgü kurallarına uygun dinler.” kazanımı dinleme becerisinin toplumsal boyutuna bir atıf yapmaktadır. Bu kazanımla beceri edinimiyle orantılı olarak bireyin sosyalleşmesi de amaçlanmıştır. “Dinlerken vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat eder.” kazanımında ise bireyin muhatabının konuşmasını doğru anlaması ve bunun neticesinde iletişim probleminin yaşanmaması amaçlanmıştır. “Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler/izler” ve “şiir ve müzik dinletilerine katılır.” kazanımları ise dinleme becerisinin birey tarafından edebî ve estetik bir amaç doğrultusunda günlük hayatta kullanılmasını amaçlar.

3.2.4.2. Okuma Öğrenme Alanında Estetik

Programda okuma becerisi “görme, algılama, seslendirme, anlama, zihinde yapılandırma gibi göz, ses ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreçtir.” (2009: 16) şeklinde tanımlanmıştır. Okuma becerisinin bireyin toplumla sağlıklı ilişki kurmasını sağladığı belirtilerek okuma becerisinin günlük hayatta önemli bir yeri olduğu vurgulanmıştır. Programın okuma becerisinin çerçevesinin çizildiği bölümde doğrudan veya dolaylı olarak estetik boyuta yönelik bir atıf yoktur. Estetik bilinci amaçlayan kazanımlar ise şöyledir:

“1. Okuma Kurallarını Uygulama

4. Okuduğu kelimeleri doğru telaffuz eder.

5. Noktalama işaretlerine dikkat ederek okur.

6. Sesli okumada vurgu ve tonlamalara dikkat eder.

7. Akıcı okur.

8. Kurallarına uygun sessiz okur.

3. Anlam Kurma

1. Metin içi anlam kurar.
2. Metin dışı anlam kurar.
3. Metinler arası anlam kurar.
- 4. Söz Varlığını Geliştirme**
1. Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir.
- 5. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Okuma**
7. Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okur.
8. Paylaşarak okumaktan zevk alır.” (2009:105- 110)

“Okuma Kurallarını Uygulama” amacı altında verilen kazanımlardan “Okuduğu kelimeleri doğru telaffuz eder” ve “Noktalama işaretlerine dikkat ederek okur” kazanımları bireysel okumalardaki güzelliği hedeflerken, “Sesli okumada vurgu ve tonlamalara dikkat eder, akıcı okur, kurallarına uygun sessiz okur” kazanımları sosyal ortamlardaki okumanın güzel olmasını, dinleyen bireylerin estetik haz almasını hedeflemektedir. “Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Okuma” amacıyla bahsedilen “Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okur” ve “Paylaşarak okumaktan zevk alır” kazanımları ise okuma becerisinin estetik bir davranış haline gelmesini hedeflemektedir.

3.2.4.3. Konuşma Öğrenme Alanında Estetik

Programda konuşmanın Türkçe öğretiminde önemli bir alan olduğu ve karmaşık zihinsel süreçler gerektirdiği belirtilmiştir. Program ayrıca konuşmanın özellikle dinleme olmak üzere diğer dil becerileriyle doğrudan ilgili olduğunu ve konuşma becerisinin geliştirilmesinin bireyin diğer zihinsel becerilerini de geliştirdiğini vurgulamıştır. Konuşma becerisinin bireyin etkili iletişim kurmasını ve sosyalleşmesini sağlayacağına değinen program eğitimin ilk yıllarından itibaren konuşma becerisine önem verilmesini tavsiye etmiştir (2009: 15-16).

Konuşma becerisinin çerçevesinin çizildiği bu bölümde doğrudan veya dolaylı olarak estetik bir vurguya rastlanmamaktadır. Kazanımlar bölümünde ise şu verilere ulaşılmıştır:

“1. Konuşma Kurallarını Uygulama

5. Kelimeleri yerinde ve anlamına uygun kullanır.
6. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
7. Akıcı konuşur.
8. Sesine duygu tonu katar.
9. Konuşmalarında beden dilini kullanır.
10. Konuşma sırasında gereksiz hareketlerden kaçınır.
11. Konu dışına çıkmadan konuşur.
12. Görgü kurallarına ve değerlere (millî, manevi, kültürel, ahlaki, sosyal vb.) uygun konuşur.

2. Kendini Sözlü Olarak İfade Etme

15. Konuşmalarında mizahî öğelere yer verir.
25. Konuşmasının başında ve sonunda dikkat çekici ve çarpıcı ifadeleri kullanır.

3. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Konuşma

5. Masal, hikâye, fıkra veya filmi tekniğine uygun anlatır.
12. Bildiği şiirleri topluluk önünde okur.” (2009: 101-104)

Kazanımlar incelendiğinde “Konuşma kurallarını uygulama” amacı altındaki kazanımların bireyin kendisini toplum içinde güzel biçimde ifade etmesini amaçlamaktadır. “Kendini sözlü olarak ifade etme” ve “Tür, yöntem ve tekniklere uygun konuşma” amaçları altındaki kazanımlar ise bireyin kendisini toplum önünde güzel biçimde ifade etmesini amaçlarken bunun yanında dilimizin estetik ürünleri olan edebî türleri kullanmasını da amaçlamaktadır.

3.2.4.4. Yazma Öğrenme Alanında Estetik

Programda yazma becerisinin karmaşık zihinsel süreçler gerektiren bir beceri olduğu ve buna istinaden de öğrencilerin yazma becerisinin geliştirilebilmesi için öncelikle zihinsel becerilerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yazma becerisinin çerçevesinin çizildiği bu bölümde doğrudan estetik bilince yönelik bir vurguya rastlanmamıştır. Diğer alanlarda görülmeyen bir özellik olarak yazmanın birey tarafından “eğlenmek” amaçlı yapılabilmesi amaçlanmıştır. Bu, dolaylı yünden estetik bir vurgu oluşturmuştur (2009: 17-18).

Estetik bilinci hedefleyen kazanımlar ise şunlardır:

“1. Yazma Kurallarını Uygulama

3. Kelimeler, cümleler ve satırlar arasında uygun boşluklar bırakır.
4. Anlamlı ve kurallı cümleler yazar.
5. Yazılarında noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanır.
6. Yazılarında imlâ kurallarını uygular.
7. Sayfa düzenine ve temizliğine dikkat eder.
12. Yazılarında kelime tekrarından kaçınır.

2. Kendini Yazılı Olarak İfade Etme

1. Kelimeleri yerinde ve anlamlarına uygun kullanır.
3. Yazısına uygun başlık belirler.
5. Yazısının giriş ve sonuç cümlelerini özenle seçer.
6. Yazılarında söz varlığından yararlanır.
8. Yazılarında mizahî öğelere yer verir.
9. Yazılarında kelime türlerini işlevine uygun kullanır.

3. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun

Yazma

1. Günlük, anı vb. yazar.
3. Mektup yazar.
4. Duyuru, afiş vb. yazar.
6. Hikâye yazar.
8. Kısa oyunlar yazar.
9. Şiir yazar.” (2009: 111-116)

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının yazma becerisindeki estetik güzelliği amaçlayan kazanımlar bir metnin kâğıt düzeninden metnin türüne kadar olan tüm estetik aşamaları kapsamaktadır. “Yazma kurallarını uygulama” amacıyla daha çok görsel ve biçimsel estetiğe önem verilirken “Kendini yazılı olarak ifade etme” amacıyla yazının içeriğine yönelik estetiğe önem verilmiştir. “Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma” amacı bireyin yazma becerisi kapsamında ortaya edebî ürünler çıkarmasını amaçlamaktadır. “Tür, yöntem ve tekniklere uygun yazma” kazanımı da benzer bir amaç güder. Edebî ürünlerin dilin estetik yönünü yansıtan unsurlar olduğunu göz önüne getirdiğimizde bu amaçlar da estetik bilincin kazandırılmasıyla ilgilidir.

3.2.4.5. Görsel Okuma ve Görsel Sunu Öğrenme Alanında Estetik

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı'nda, görsel okuma ve görsel sunu ayrı bir öğrenme alanı olarak ilk kez ele alınmıştır. Bu öğrenme alanı şekil, sembol, resim, grafik, tablo, beden dili, doğa ve sosyal olayları okuma, anlama ve zihinde yapılandırmayı kapsamaktadır. Program görsel okuma ve görsel sunu alanı ile öğrencilerin tiyatrodan televizyona geniş bir görsel yelpazede doğru tecrübeler edinmesini hedeflemektedir (2009: 18).

“1. Görsel Okuma

5. Resim ve fotoğrafları yorumlar.
6. Karikatürde verilen mesajı algılar.
8. Beden dilini yorumlar.
9. Doğayı izler, doğadaki değişimleri fark eder ve yorumlar.
10. Çevresindeki sosyal olayları anlamlandırır ve yorumlar.
11. Renkleri tanır, anlamlandırır ve yorumlar.
12. Görsellerden hareketle cümleler ve metinler yazar.
14. Görsellerle sunulan bilgileri, olayları, düşünceleri yorumlar ve değerlendirir.
15. Metin ve görsel ilişkisini sorgular.

2. Görsel Sunu

3. Duygu, düşünce, bilgi ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol ve renkleri kullanarak görselleştirir.
4. Bilgileri tablo ve grafiklerle sunar.
6. Duygu, düşünce ve izlenimlerini drama, tiyatro, müzikli oyun, kukla vb. yollarla sunar.
8. Sunularında içeriğe uygun görseller seçer ve kullanır.” (2009: 118-119).

Görsel okuma amacı adı altında verilen kazanımlar bireyin çevresindeki görsel uyarıcılara doğru tepkiler vermesini amaçlayan kazanımlardır. John Dewey'e (1859-1952) göre de sanatsal yaratma ve estetik kişinin çevresinin farkına varmasıyla başlar (Kavcar, 2012: 125). Dolayısıyla bu kazanımlar bireyin estetik bilince ulaşmasında temel teşkil edebilecek niteliktedir.

Görsel sunu amacı altında verilen kazanımlar ise görsel okuma kazanımlarına göre farklılık gösterir. Görsel okuma kazanımları bireyin estetik farkındalığını

amaçlarken görsel sunu kazanımları bireyin iletişimde görselliği kullanmasını amaçlar.

3.2.5. Atatürkçülük ile İlgili Kazanımlarda Estetik

Programda Atatürkçülük ile ilgili kazanımlar dört başlık altında ele alınmıştır. Ana başlıklar altında alt başlıklar yer almış ve alt başlıklara bağlı kazanımlara yer verilmiştir. Başlık, alt başlık ve kazanımlarda doğrudan estetik kavramına vurgu bulunmamaktadır. Estetik olgusuna dolaylı yollarla vurgu yapılan kazanımlar şöyledir:

3.2.5.1. Atatürk'ün Hayatı ve Eserleri Başlığında Estetik Unsurlar

“8. Atatürk'ün hayatı ve eserlerine ilişkin olarak, kütüphane ve kitle iletişim araçlarından topladığı bilgi ve görsellerle sınıf gazetesi hazırlar.

20. Atatürk ve Millî Mücadele'ye ilişkin olarak hazırlanmış bir tiyatro eserinde rol alır.” (2009: 132).

Kazanımlarda bireyin Atatürk'ün hayatından ve eserlerinden yola çıkarak konuyla alakalı estetik ürünler oluşturması hedeflenmiştir.

3.2.5.2. Atatürk'ün Düşünce Sisteminde Yer Alan Konular Başlığında Estetik Unsurlar

- “3. Atatürk'ün sanatseverliğine ilişkin fotoğrafları anlamlandırır.
4. Atatürk'ün milletlerin tanınmasında güzel sanatların rolüne ilişkin düşüncelerini yorumlar.
5. Atatürk'ün milletlerin tanınmasında güzel sanatların rolü ve yerine verdiği önemi benimseyerek tiyatro izlemekten zevk alır.
7. Millî kültürün korunmasında dilin önemini anlatan metinler okur.
8. Millî kültürün korunmasında dilin önemini sözlü veya yazılı olarak anlatır.”(2009: 135)

Kazanımlar incelendiğinde bu başlık altındaki kazanımlarda öğrencilerin ortaya estetik bir ürün koyması amaçlanmamı, bunun yerine Atatürk'ün estetik yönünün örnek alınması hedeflenmiştir. Atatürk'ün güzel sanatlara bakışından Atatürk e ait fotoğraflara ve milli kültüre kadar geniş bir estetik yelpazeyi barındıran kazanımlar öğrencilere estetik bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır.

3.2.5.3. Atatürk ve Cumhuriyet Eğitimi Başlığında Estetik Unsurlar

“7. Atatürk, Millî Mücadele ve cumhuriyet konularında şiir ve müzik dinletilerine katılımcı ve izleyici olarak yer alır.”
(2009: 139)

Bu başlık altında sadece bir kazanımda estetik bilince yönelik etkinlik önerilmiştir. Bu kazanım öğrencinin müzik ve şiir dinletilerine katılarak estetik bir alışkanlık kazanmasını amaçlamaktadır.

3.2.6. Zorunlu Temalarda Estetik

Programda dört zorunlu temaya yer verilmiştir. Bu temalar Atatürk, Değerlerimiz, Sağlık ve Çevre ile Birey ve Toplum temalarıdır. Temaların yanında içerik önerileri de verilmiştir. 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının aksine bu programın temalar kısmında estetik başlığı bulunmamaktadır. Programda yer alan temaların üç tanesinde estetik bilincin kazandırılmasına yönelik unsurlar bulunmaktadır.

Tablo 3: 5. İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetiğe Yer Verilen Zorunlu Temalar

Zorunlu Temalar	İçerik Özellikleri
1. ATATÜRK	Millî Kültür
2. DEĞERLERİMİZ	Türkçemiz, Türk kültürü (bayramlar ve törenler, türkü, halk oyunları, vatan, kahramanlık, bayrak vb.), Türk büyükleri (Atatürk, Fatih Sultan Mehmet, Mevlânâ, Hacı Bektaş-ı Velî, Yunus Emre, Mimar Sinan, Nasrettin Hoca vb.)
4. BİREY VE TOPLUM	Duygular (mutluluk, sevgi, üzüntü...), beğeniler, büyüme, aile, ev, okul, misafir, engelliler, yaşlılar, demokrasi, dayanışma, barış, hoşgörü, kurallar vb.

Atatürk temasındaki içerik önerilerinden sadece bir tanesi estetik bir değer ifade etmektedir. Hâlbuki Atatürkçülük ile ilgili konularda estetik amaç taşıyan birçok kazanım bulunmaktaydı. Bu bakımdan program kendi içinde bir çelişki ortaya koymaktadır. Değerlerimiz teması içinde en çok estetik değer taşıyan konuyu barındıran temadır. Temada hem edebî ürünler ortaya koyan şair ve yazarlara hem de edebî ürünlere yer verilmiştir. Birey ve toplum teması ise duygular ve toplum kuralları yönünden estetik çağrışım yapan başlıklar bulundurmaktadır.

3.2.7. Seçmeli Temalarda Estetik

Programda on adet seçmeli temaya yer verilmiştir. Bu alt temalar Güzel Ülkem Türkiye, Yenilikler ve Gelişmeler, Oyun ve Spor, Dünyamız ve Uzay, Üretim, Tüketim ve Verimlilik, Hayal Gücü, Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Doğal Afetler, Güzel Sanatlar alt temalarıdır. Her temanın yanında içerik önerilerine yer verilmiştir. Zorunlu temalar kısmında olduğu gibi bu kısımda da doğrudan estetiğe dair bir tema bulunmamaktadır.

Tablo 4: İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında Estetiğe Yer Verilen Seçmeli Temalar

Seçmeli Temalar	İçerik Özellikleri
6. HAYAL GÜCÜ	Düşler, rüyalar, kurgular, tasarımlar, uzaya yolculuk, gökkuşağı vb.
10. GÜZEL SANATLAR	Resim, ebru, tezhip, hat, bale, seramik, heykel, müzik, Âşık Veysel, Barış Manço, ozanlar vb.

Seçmeli temalardan yalnız ikisinde estetik değer taşıyan seçmeli temaya yer verilmiştir. Hayal gücü alt teması adından da anlaşılacağı gibi öğrencinin hayal gücünü kullanmasını amaçlayan, bunu yaparken de estetik bilinç kazandırabilecek bir temadır. Güzel Sanatlar teması ise öğrencilere sanat zevki kazandırmayı amaçlayan bir alt temadır. İçerik özelliklerinde hem sanat dallarına hem de topluma mal olmuş sanatçılara yer verilmiştir.

3.2.8. Metin Seçiminde Estetik

Program metin seçiminde dikkat edilecek hususları yirmi üç madde ile ayrı bir başlık altında belirlemiştir. Bu başlık altında ders kitaplarında yer alacak metinlerin seçiminde dikkat edilecek hususlar belirtilmiştir. Bu ölçütler hem kitap hazırlayıcıları hem de derste kendi seçtiği metni kullanmak isteyen öğretmeni kapsamaktadır. Türkçe Öğretim Programında her temaya dört metin öngörülmüştür. Bu metinlerden üç tanesi okuma, bir tanesi ise dinleme metni olarak belirlenmiştir (2009: 169). Bu ölçütlerden estetik değer taşıyanlar şunlardır:

- “3. Metinler millî kültür ve değerlerimize uygun olmalıdır.
4. Metinler Türkçenin güzellik ve inceliklerini yansıtmalı ve edebî değer taşımalıdır.
11. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.
14. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
15. Metinler öğrencilerin hayal dünyalarını, yaratıcılıklarını zenginleştirecek ve öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
16. Metinlerde yer alan ifadeler anlatım, yazım ve noktalama yönünden Türkçenin kurallarına uygun olmalı, olmayanlar düzeltilmelidir.
18. Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
21. Metinler öğrencinin seviyesi göz önünde bulundurularak söz varlığını geliştirecek nitelikte kelime ve kelime grubu içermelidir.
22. Çeviri metinlerin seçiminde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.” (2009: 169-170).

Ölçütler arasında “Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.” maddesi doğrudan estetiğe vurgu yapılan tek ölçüttür. Bu ölçütte seçilecek metnin öğrencinin estetik bilincini geliştirecek nitelikte olması tavsiye edilmiştir. “Metinler Türkçenin güzellik ve inceliklerini yansıtmalı ve edebî değer taşımalıdır.” ve “Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.” maddeleri, metni okuyan öğrencide güzelliğe dair hislerin oluşmasını hedeflemektedir.” Metinler öğrencilerin

hayal dünyalarını, yaratıcılıklarını zenginleştirecek ve öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandıracak nitelikte olmalıdır.” şeklinde yer bulan kazanım hayal gücünü geliştirmeye yönelik bir ölçüttür. “Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.” ölçütü daha çok şiir metinlerinin estetik özelliklerini belirlemektedir. “Çeviri metinlerin seçiminde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir” ölçütü ise çeviri metinlerde yaşanan üslup hatalarını engellemeyi ve öğrencilerin dünya edebiyatına ilgi duymalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

3.2.9. Ölçme ve Değerlendirmede Estetik

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının ölçme ve değerlendirme kısmında öğrencinin kazandığı estetik bilinçle ilgili doğrudan bir vurgu veya ölçme sistemi yer almamaktadır. Yalnız hikâye anlatımı öz değerlendirme ve gözlem formlarında estetik bilinçle ilgili olan kazanımlardan bir kısmı ölçüt olarak kullanılmıştır.

3.2.10. Okuma Dosyası Kısmında Estetik

Öğrencilere okumayı sevdirmek, okuma alışkanlığı kazandırmak ve onların söz varlığını zenginleştirmek amacıyla Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda bir ders saati serbest okuma saati olarak ayrılmıştır. Bu bölümde program serbest okuma saatlerinde veya diğer zamanlarda okunacak çocuk kitaplarının nasıl seçileceği, okunan kitapların nasıl inceleneceği ve yapılacak etkinliklere ilişkin bilgiler verilmektedir. Ayrıca şiir okumaya ilişkin bilgi ve etkinliklere de yer verilmektedir (2009: 392). Bölümde bir kitabın hem dış hem de iç estetik unsurlarına dair önerilerde bulunulmuştur. Bölümün estetik açıdan dikkat çekici diğer bir kısmı da kitap inceleme alt bölümüdür. Alt bölümde kitabın daha iyi anlaşılması için örnek olarak verilen sorular öğrenciyi estetik bakış açısına yönlendirmektedir. Kitap okuma etkinlikleri bölümünde ise estetik değer taşıyan şu etkinlik önerileri verilmiştir:

- “Okunan kitabın konusu ile ilgili gazete, dergi haberleri ve fotoğraflar biriktirerek dosya hazırlama.
- Kitaptaki konulardan hareketle afiş hazırlama.
- Kitabı resimleme, çizgi romana dönüştürme, kitaba kapak resmi hazırlama.
- Kitabın içeriğini, tiyatro, drama, piyes vb. yollarla canlandırma.
- Kitabın yazarına, yayın evine ya da çevirmenine kitap hakkında düşüncelerini açıklayan bir mektup yazma.
- Kitabın bir bölümünü yeniden ele alarak kendi düşüncelerine göre yeniden yazma.
- Kitapla ilgili olayları sınıftaki arkadaşları ile tartışma.
- Kitaptaki sorunlara farklı çözümler getirmek amacıyla çevredeki yetkililerle görüşmeler yapma.
- Kitaptaki konulardan hareketle bireysel veya grup olarak araştırmalar yapma.” (2009: 397).

Yukarıda örnek olarak verilen kitap okuma etkinlikleri öğrencinin kitap okuma davranışını estetik bir etkinliğe dönüştürebilecek niteliktedir. Bu etkinlikler hem okunan kitabın daha iyi anlaşılmasını sağlayacak hem de öğrencide estetik bir hazzın oluşmasına vesile olacaktır. Bunun neticesinde bireyde estetik bakış açısı oluşacağı düşünülmektedir.

Şiir okuma etkinlik örnekleri de kitap okuma etkinlik örneklerine benzer şekilde estetik amaçlar taşımaktadır:

- "Şiiri düz yazıyla ifade etseniz neler yazarsınız?
- Okuduğunuz şiirle ilgili bir resim çizer misiniz?
- Okuduğunuz şiiri arkadaşlarınızla beraber canlandırır mısınız?
- Okuduğunuz şiirden yola çıkarak öykü yazar mısınız?
- Okuduğunuz şiirden yola çıkarak yeni bir şiir yazar mısınız?
- Şiire başka hangi başlıklar yazılabilir?
- Şiire eklemek istedikleriniz var mı?
- Şiirden çıkarmak istedikleriniz var mı?
- Şiiri arkadaşınızla beraber okur musunuz?
- En çok sevdiğiniz benzetmeler nelerdir?
- Okuduğunuz şiirden yola çıkarak oyun yazar mısınız?
- Şiiri okumakla ne kazandığınızı yazar mısınız?
- Şiirde geçen ortamı, yeri nasıl betimlersiniz?
- Şiiri siz bitirseydiniz nasıl bitirirdiniz?
- Şiirin hangi bölümlerinde güldünüz, ağladınız ya da çok üzüldünüz?” (2009: 397).

Etkinlik örnekleri öğrencinin şiir okuma davranışını estetik bir etkinliğe dönüştürebilecek niteliktedir. Bu etkinlikler sayesinde öğrenci hem şiirin ifade ettiklerini daha iyi anlayacak hem de estetik bir haz edinecektir. Şiir başlı başına bir estetik üründür. Estetik bir ürünün etkinliklerde olduğu gibi estetik bir yöntemle incelenmesinin bireye ileri derecede bir estetik bakış açısı kazandıracağı muhakkaktır.

3.2.11. Metin İşleme Örneklerinde Estetik

Türkçe Öğretim Programında, programın ruhunun daha iyi kavranılması amacıyla dersin nasıl işleneceğine ve kazanımların nasıl aktarılacağına dair örnek oluşturması için etkinlik örnekleri sunulmuştur. Bu etkinlikler estetik değer açısından incelendiğinde estetik değerlere yer verilmediği görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Sonuç

Çalışmada programlar uzman görüşleri ve belirlenen estetik ölçütlere göre estetiğe yer vermeleri açısından incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre;

İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının temel yaklaşımında Türkçe dersinin amaçlarından birisinin de estetik zevk kazanmış bireyler yetiştirmek olduğu belirtilerek doğrudan estetik bilincin geliştirilmesine değinilmiştir. Aynı kısmın ilerleyen bölümlerinde buna paralel olarak programın başka bir hedefinin de Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan bireyler yetiştirmek olduğuna değinilmiştir. Dil becerilerinin geliştirilerek en güzel biçimde kullanılması; bireyin dilin kelime, kavram, atasözü, deyim gibi zenginliklerinin farkına vararak dilini en güzel biçimde kullanması ve bunların sonucunda Türkçenin en doğru ve güzel biçimde kullanılmasının hedeflenmesi program açısından estetik bir amacı teşkil etmektedir. İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının genel amaçlar kısmında estetik bilincin geliştirilmesine yönelik doğrudan bir vurgu bulunmamakta ama bunun yanında dolaylı yollardan vurgu yapılan maddeler bulunmaktadır.

İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının temel beceriler bölümünde estetik amaç olarak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yaratıcı düşünme becerilerine yer verilmiştir. İlk beceri dilin estetik kullanımını hedeflerken ikinci beceri öğrencinin sanatsal estetik becerisinin ortaya çıkarılmasını hedeflemektedir.

Temel dil becerileri kısmında estetik bilincin geliştirilmesini amaçlayan, doğrudan estetik kelimesinin kullanıldığı bir kazanım bulunmamaktadır. Okuma becerisi alanında estetik amaç bulunan yirmi kazanım bulunmaktadır. Okuma becerisinin kazanımlarının estetik bilincin kazandırılmasına katkı sağlayacak kazanımlarından “Okuma kurallarını uygulama” amacındaki beş kazanım dilin estetik biçimde kullanılmasının hedeflendiği kazanımlardır. “Okuduğu metni anlama ve çözümlenme” amacı altındaki kazanımlar ise öğrencinin edebî dilin farkına vararak estetik zevke ulaşmasını amaçlamaktadır. “Söz varlığını zenginleştirme” amacı

altındaki kazanımlar programın genel amaçlar kısmında hedeflenen becerilere atıfta bulunan kazanımlardır.

Yazma becerisinde estetik bir amaç taşıyan yirmi altı kazanım bulunmaktadır. Yazma becerisindeki estetik güzelliğe vurgu yapan kazanımlar bir metnin kâğıt düzeninden metnin türüne kadar olan tüm aşamaları kapsamaktadır. Biçimsel estetiğe önem veren kazanımların yanında yazının içerik estetiğine önem veren kazanımlar da bulunmaktadır. Yazma becerisinde vurgulanan bir diğer estetik nokta ise öğrencilerin becerilerini geliştirmesine paralel olarak edebî ürünler meydana getirmeleridir. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazma becerisiyle estetik bir biçimde ifade etmeleri sonucunda ortaya şiir, hikâye, roman gibi edebî ürünlerin konulması programın yazma becerisinin estetikle ilgili diğer amacıdır.

Dinleme becerisi alanında estetik bilincin kazandırılmasını amaçlayan on dört kazanım bulunmaktadır. Kazanımlardan “Söz varlığını zenginleştirme” amacı altında verilen kazanımlarda bireyin estetik ürünleri olan edebî eserlerle (şiir, tekerleme, sayısmaca, bilmece, türkü ve şarkı) tanışması amaçlanmıştır. Yine kazanımlarda dil edinimi açısından çok önemli olan deyim ve atasözlerine de yer verilmiştir. “Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma” amacı altındaki kazanımlarda estetik bir davranış olan sanat etkinliklerine katılmanın birey tarafından benimsenmesi ve ömür boyu devam ettirilmesi amaçlanmıştır.

Türkçe eğitiminin genel amaçlarında da yer alan “Kendisini doğru, güzel ve etkili ifade etme alışkanlığı kazanma” hedefi ancak estetik bilincin kazandırıldığı bir konuşma becerisi eğitimiyle mümkündür. Konuşma becerisi alanında estetik amaç taşıyan yirmi sekiz kazanım saptanmıştır. Kazanımlarda hem güzel konuşma hem de nezaket kurallarına uyma yönünde ifadeler bulunmaktadır. Kazanımlarda bir konuşmayı estetik kılacak beden dilini - sesini etkili kullanma ve nezaket kurallarına uyma gibi konulara yer verilmiştir.

Atatürkçülük ile ilgili konularda 6. sınıfta Atatürk’ün müzik ve halk biliminin geliştirilmesine verdiği önem başlığıyla Atatürk’ün estetik zevk yönüne vurgu yapılmıştır. 7. sınıf konularında “Atatürk’ün millî kültüre, Türk diline ve Türk

tiyatrosuna verdiği önem” başlıklarıyla Atatürk’ün estetik amaçlı çalışmalarından bahsedilmiştir. 8. sınıf konularında Atatürk’ün Türk dili ve edebiyatına verdiği önemden bahsedilmiştir.

İlköğretim 6-8. Sınıflar Öğretim Programı yönünden değerlendirildiğinde bazı temaların alt temalarıyla beraber doğrudan bazılarının ise sadece alt temalar yönüyle estetik konusuna değindiği görülür. Kavramlar ve çağrışımlar temasının “Estetik zevk” alt teması estetiğe doğrudan vurgu yapılan tek alt temadır. Estetiğın doğrudan bir alt tema olarak yer bulması programın estetiğe önem verdiğini göstermektedir.

İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının ölçme ve değerlendirme kısmı estetik bilincin geliştirilmesi açısından incelendiğinde programın öğrencinin kazandığı estetik bilinçle ilgili doğrudan bir vurgu veya ölçme sistemine yer vermediği görülmektedir. Ölçme ve değerlendirme kısmında estetik unsur olarak sadece dinleme becerisi, konuşma becerisi ve okuma becerisi gözlem formlarında çeşitli estetik amaç barındıran kazanımlara rastlanır.

İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında etkinlik örnekleri estetik eğitimi açısından incelendiğinde, programın hem içeriğinin belirtildiği kısmın hem de kazanımların aksine estetik değere yer verilmediği görülmektedir. Bu bakımdan program kendi içinde tutarsızlık göstermiştir.

İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı okuma metinlerinde olması gereken özellikler kısmında estetik bilincin kazandırılmasına yönelik doğrudan ve dolaylı maddeler bulunmaktadır. “Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.” denilerek doğrudan estetik bilincin ve zevkin kazandırılmasına yönelik bir ölçüt konulmuştur. Diğer maddelerde ise estetikle ilgili metnin içeriğine, edebîliğine, yazarların edebî kişiliğine ve metnin türünün güzel örneklerinden seçilmesine yönelik ifadeler bulunmaktadır. Dinleme metinlerinde bulunması gereken özellikler bölümünde “Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır” maddesinde estetik bilince yönelik doğrudan bir

vurgu bulunmaktadır. Buna göre metinlerin mutlak şekilde öğrencide estetik haz uyandıracak ve bunun neticesinde estetik bilinç geliştirecek metinler olması istenmiştir. Metinlerin dil zevkini ve öğrencinin hayal dünyasını geliştirecek nitelikte olması diğer estetik değer ifade eden ölçütlerdir.

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının vizyonunun anlatıldığı kısımda doğrudan estetik bir vurgu olmamakla birlikte, programın amacının “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan” (2006: 10) bireyler yetiştirmek olduğu belirtilerek dilin estetik kullanımına vurgu yapılmıştır.

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında yer alan genel amaçlar bölümünde “Millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek” (2006: 12) maddesinde doğrudan sanat ve estetik kelimeleri kullanılarak estetik bilincin geliştirilmesine vurgu yapılmıştır. Diğer amaçlarda ise Türkçenin güzel kullanımını, söz varlığını zenginleştirme ve Türk kültürünü tanıma gibi estetik hedeflere yer verilmiştir.

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının dinleme öğrenme alanı kısmında doğrudan veya dolaylı olarak estetik bilincin kazandırılmasına yönelik bir ifade kullanılmamıştır. Dört kazanımda estetik bilinçle alakalı ifadeler kullanılmıştır. Bu kazanımlarda nezaket kurallarına uyulması ve edebî ürünleri dinleme alışkanlığının kazanılmasına değinilmiştir. Okuma öğrenme alanında, konuşmanın güzel olmasına ve konuşmacının nezaket kurallarına uymasına yönelik estetik unsurlar bulunmaktadır. Konuşma öğrenme alanında estetik bir hedef olarak bireyin kendisini toplum önünde güzel biçimde ifade etmesi ve bunun yanında Türkçenin estetik ürünleri olan edebî türleri kullanması yer bulmuştur. Programın Yazma öğrenme alanında estetik güzelliği amaçlayan kazanımlar bir metnin kâğıt düzeninden metnin türüne kadar olan tüm estetik aşamaları kapsamaktadır. “Yazma kurallarını uygulama amacı” daha çok görsel ve biçimsel estetiğe önem verilirken kendini yazılı olarak ifade etme amacıyla yazının içeriğine yönelik estetiğe önem verilmiştir. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma amacı bireyin yazma becerisi kapsamında ortaya edebî ürünler çıkarmasını amaçlamaktadır. Görsel

sunu ve görsel okuma öğrenme alanında yer alan estetik bilincin kazandırılmasını amaçlayan kazanımlar ise bireyin estetik farkındalığının artırılmasını ve bireyin iletişimde daha çok görsel materyal kullanmasını amaçlamaktadır.

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının Atatürkçülük ile İlgili kazanımlarında öğrencilerin ortaya estetik bir ürün koyması amaçlanmamış, bunun yerine Atatürk'ün sanata verdiği önemden bahsedilerek, estetik yönünün örnek alınması hedeflenmiştir. Öğrencinin Atatürk ile ilgili sanatsal etkinliklerde görev alması da konudaki diğer bir estetik hedefdir.

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının temalar kısmında estetik başlığında bir tema bulunmamaktadır. Ana temalarda estetik değer ifade eden milli kültüre, büyük Türk yazar ve şairlerine, sevgi ve mutluluk gibi duygulara yer verilmiştir. Seçmeli temalarda ise güzel sanatlara ve hayal gücü konularına yer verilmiştir.

Metin seçimi ölçütlerinde İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında olduğu gibi metnin estetik değerinde olmasını salık veren bir ölçüt bulunmaktadır. Bunun yanında ölçütlerde metinlerin Türkçenin anlatım zenginliklerini, güzelliklerini, inceliklerini yansıtan; edebî değerinde olan; öğrencilerin hayal dünyalarını, yaratıcılıklarını zenginleştiren metinlerden seçilmesi istenmiştir. Okuma dosyası bölümünde bir kitabın hem dış hem de iç estetik unsurlarına dair önerilerde bulunulmuş; kitabın daha iyi anlaşılması için örnek olarak sorular verilmiştir. Bu sorular öğrenciyi estetik bakış açısına yönlendiren, öğrencinin kitaptan estetik haz almasını sağlayacak nitelikte yol gösterici sorulardır. Şiir okumaları için önerilen yöntemler de okuma örneklerinde olduğu gibi okuma davranışını estetik bir etkinliğe dönüştürebilecek niteliktedir. Bu etkinlikler sayesinde öğrenci hem şiirin ifade ettiklerini daha iyi anlayacak hem de estetik bir haz edinecektir.

İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında, İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında olduğu gibi ölçme değerlendirme kısmı ile metin işleme örnekleri kısmında herhangi estetik bir unsura yer verilmemiştir. 5. Sınıf

Türkçe Öğretim Programına göre 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında estetik bilincin kazandırılmasına daha çok önem verildiği belirlenmiştir. İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında estetik değer taşıyan seksen dokuz kazanım bulunurken İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında elli sekiz kazanım bulunmaktadır. İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında estetik adında bir alt temanın olması da bunu desteklemektedir.

Neticede estetik bilincin kazandırılmasının programlarda amaçlar ve kazanımlar ekseninde belirli bir düzeyde yer almakla birlikte sistematik bir biçimde bulunmadığı, program hazırlanırken bu konuya yeterince özen gösterilmediği görülmüştür. Bunun neticesinde de program içinde estetik unsurların düzensiz biçimde bulunduğu ve farkındalık oluşturmadığı saptanmıştır.

2. Öneriler

1. Program hazırlanırken estetik bilincin kazandırılması konusu düzenli bir biçimde programda yer almalıdır.
2. Ortaokul eğitim döneminde iki farklı programın kullanılıyor olması estetik bilincin kazandırılmasında çeşitli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. İki program arasındaki uyumsuzluk bunun en önemli nedenidir. Bu nedenle ortaokul seviyesinde tek bir program belirlenmeli ve estetik bilincin kazandırılması sistematik olarak sınıf seviyesine göre (basitten karmaşığa, kolaydan zora) planlanmalıdır. Ortaya konan bu sistematik düzen dâhilinde görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanının 6-8. sınıflar seviyesinde de yer alması gerekmektedir. Bu sayede 5. sınıftan başlayarak sınıf seviyesine göre artan ve düzenli bir şekilde estetik bilinç kazandırılması mümkün olacaktır.
3. Estetik programda doğrudan bir ana tema olmalı ve güzel sanatlar, edebiyat, geleneksel sanatlar gibi estetik değer taşıyan konular bu temada, alt tema olarak yer bulmalıdır.
4. Görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanının kapsamının geliştirilmesi ve kazanımlarının zenginleştirilmesi öğrencinin görsel estetik bilinci kazanması açısından yararlı olacaktır.

5. Temel dil becerileri kazanımlarında estetik kelimesine doğrudan vurgu yapılmalıdır. “Estetik konuşma, estetik yazma” adında bir amaç belirlenip öğrencinin ürününün estetikliğini sağlayan kazanımlar bu amaç altında toplanmalıdır.
6. Öğrencinin estetik bilinci ne derecede kazandığını belirleyen ölçekler geliştirilmeli ve bu ölçekler programın ölçme değerlendirme kısmında mutlaka yer almalıdır. Bu ölçeklerle öğrencinin dil becerilerini güzel kullanışı ve estetik ürün ortaya koyma durumu ölçülmelidir.

KAYNAKÇA

Adalan, Mustafa, **Güzellik**, Emek Basımevi, Bursa, 1937.

Aydın, Mehmet, “Edebiyatın Dili Üzerine”, **Milli Eğitim Dergisi**, sayı 169, 2006 Kış, s. 65-69.

Aykut, Aygöl, **Sanat Eğitiminde Estetik**, Hayalperest Yayınları, İstanbul, 2012.

Balcı, Ali, **Sosyal Bilimlerde Araştırma**, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2010.

Beyatlı, Yahya Kemal, **Mektuplar Makaleler**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2014.

Büyüköztürk, Şener v.d., **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2012.

Çetişli, İsmail “Edebiyat Dili / Edebî Dil”, **Türk Yurdu Dergisi**, Şubat-Mart, 2001.

Çetişli, İsmail, “Edebiyat Eğitiminde Edebî Metnin Yeri ve Önemi”, **Milli Eğitim Dergisi**, Kış 2006, sayı 169.

Delice, Didem Yıldırım, “Estetik Bir Yargı Olarak Güzel”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi**, Cilt 18, 2007, s. 18-27.

Deveci, Ekin, **İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Estetik Beğenin Geliştirilmesinde Materyal Kullanımının Yeri, Önemi ve Uygulanması**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim -İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Düzgün, Ülkü, **Başkurt Destanlarının Tipolojisi**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007.

Erdem, Pelin, **3-7 Yas Çocuklarının Estetik Algılarının Gelişimi**, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Ergün, Mehmet, **Felsefeye Giriş (Estetik, Sanat Felsefesi)** Erişim: <http://www.egitim.aku.edu.tr/sanatfelsefesi.pdf>, 2015.

Gökay, Melek, Demir, Ahmet, “Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni” **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 16, 2006, s. 329.

Güler, Fatma “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Türkçe Eğitimi Üzerindeki Etkileri”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Erzurum, 2001.

Gültekin, Tuba, “Sanat Eğitiminde Estetik Değerlerin Gelişimi Sürecinde Çocuk ve İletişim”, **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı 24, Nisan-Mayıs-Haziran, 2011, s. 32-39.

Güven, Ahmet Zeki, “İlköğretim II. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri”. **BUCA Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2011, Sayı 29, s. 121.

İlhan, Ayşe Çakır, ”İlköğretim Türkçe Dersi (1-5.Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu'nun “Estetik Eğitim” Açısından İncelenmesi ”**Eğitimde Yansımalar VII.Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu**”, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı/Erciyes Üniversitesi, 14/16 Kasım, 2005.

İnam, Ahmet, Taşdelen, Demet, Yazıcı, Aslı, **Estetik Ve Sanat Felsefesi**, Editör: Ahmet İnam, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Yayınları, Eskişehir, 2012.

İşcan, Adem, **İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü**, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2004.

İşcan, Adem Efendioğlu, Süleyman, Ada, Şükrü, “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Edebî Metinlerin Öğrenciler Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü”, **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, 1, 2007, s. 59- 76.

Kahraman, Mehmet, “Türkçe Öğretiminde Edebî Eserin Yeri”, **3. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 2010, S 531-536.

Kaplan, Mehmet, **Kültür Ve Dil**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1982.

Karakuş, İdris, **Türkçe, Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretimi** (Öğretmen El Kitabı), Sistem Ofset Yay., Ankara, 2000.

Kavcar, Cahit, **Edebiyat ve Eğitim**, Engin Yayınevi, Ankara, 1999.

Kavcar, Cahit “ Yeni Türk Edebiyatı Öğretimi”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, 1988, cilt 20, Sayı 1-2, s. 261-273.

Kılıç, Levent, Altunay, Alper, Savaş, Hakan, **Görsel Estetik**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Eskişehir, 2009.

MEB, **İlköğretim 6,7 ve 8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı**, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2006.

MEB, **İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı**, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2009.

MEB, **İlköğretim 1–5 Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı**, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi, Ankara, 2005.

MEB, **Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Estetik Dersi Öğretim Programı**, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi, Ankara, 2009.

Moran, Berna, **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002.

Onega, Landa, Garcia, J, **Anlatıbilimine Giriş**, çev. Yurdanur Salman – Deniz Hakyemez, Adam Yay., İstanbul, 2002.

Önal, Mehmet, Edebî Dil ve Üslup, Atatürk Üniversitesi, **Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi** Sayı 36, 2008, s. 54-63.

Önal, Mehmet, **Edebî Eserde İfade**, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara, 2011.

Önal, Mehmet, **Dil, Edebiyat ve İletişim**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012.

Özel, Esra, **İlköğretimde Estetik Alanın Uygulama Sürecinde Yer Alan Renk Öğretim Yöntemleri**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Öztürk, İsmail Yavuz, **Görsel Okuma Kapsamında Grafik Simgeler**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara, 2014.

Pilav, Salim v.d, **Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015.

Safa, Peyami, **Sanat, Edebiyat, Tenkit**, Ötüken Yay., İstanbul, 1970.

Sevim, Orhan v.d., “Estetik Duyuş Analizi”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** 2012 16 (3): 41-57.

Sever, Sedat, **Çocuk ve Edebiyat**, Kök Yayınları, Ankara, 2003.

Şahin, Ahmet, **Din Eğitimi Ve Öğretiminde Estetik Boyut**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Şahin, Derya, Yağcı, Münire Meral, Bireyin Toplumsallaşma Sürecinde Sanat Eğitiminin Önemi, **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, Ocak-Haziran ,2007, s. 18-25.

TDK, **Büyük Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005.

Tunalı, İsmail, **Estetik**, (14. Baskı) Remzi Kitapevi, İstanbul, 2012.

Tuncer, Hüseyin, **Türkçe Öğretiminde Edebî Metinlerin Yeri ve Önemi**, 3. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2010.

Uygur, Nermin, **İnsan Açısından Edebiyat**, YKY Yay., İstanbul, 1999.

Üstünova, Kerime, **Dil Yazıları**. Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.

Wellek, Reune, Warren, Austin, **Edebiyat Biliminin Temelleri**, (Çev.A.Edip Uysal), Ktb Yayınları, Ankara, 1983.

Wellek, Reune, Warren, Austin, **Edebiyat Teorisi**, Dergah Yayınları, İstanbul, 2013.

Yalçın, Kaan, Şengül, Murat, **Dilin İletişim Süreci İçerisindeki Rolü ve İşlevleri**, Türkoloji Araştırmaları Dergisi, Sayı 2/2, 2007, İlkbahar, s. 43-54.

Yıldırım, Ali, Şimşek, Hasan, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

Yıldız, Alpay Doğan, “ Edebî Eserin Oluşum ve Anlama Sürecini Etkileyen Bir Öge Olarak Estetik Bilgi”, **International Periodical Fort he Languages, Literarure and History of Turkish or Turkic**, Volume 5/1, Winter 2010.

EKLER

1. 6-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı Estetik Değer Taşıyan Kazanımlar

DİNLEME BECERİ ALANI
2. Dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme
9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.
15. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
22. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
23. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
3. Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme
1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
2. Dinlediklerini/izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.
3. Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.
4. Söz varlığını zenginleştirme
2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
3. Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıltmacaları ezberler/kullanır.
4. Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.
5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma
1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.
2. Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.
3. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.
4. Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.
KONUŞMA BECERİ ALANI

1. Konuşma kurallarını uygulama
1.Konuşmaya uygun ifadelerle başlar.
2.Konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanır.
3.Bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.
4.Standart Türkçe ile konuşur.
5.Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
6.Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
7.Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.
8.Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.
12.Tekrara düşmeden konuşur.
13.Konuşmayı uygun ifadelerle bitirir.
2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma
1.Konuşurken nefesini ayarlar.
2.İşitilebilir bir sesle konuşur.
3.Kelimeleri doğru telaffuz eder.
4.Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.
5.Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.
6.Yapmacıktan, taklit ve özentiden uzak bir sesle konuşur.
7.Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
8.Canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.
9.Dinleyicilerle göz teması kurar.
3. Hazırlıklı konuşmalar yapma
6.Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
7.Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.
11.Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirir.
4. Kendi konuşmasını değerlendirme
1.Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.

2.Konuşmasını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3.Konuşmasını sunum tekniği yönünden değerlendirir.
4.Konuşmasını, sesini ve beden dilini kullanma yönünden değerlendirir.
5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
1.Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
4.Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
OKUMA BECERİ ALANI
1. Okuma kurallarını uygulama
1.Sesini ve beden dilini etkili kullanır.
2.Akıcı biçimde okur.
3.Kelimeleri doğru telaffuz eder.
4.Sözün ezgisine dikkat ederek okur.
5.Okuma yöntem ve tekniklerini kullanır.
2. Okuduğu metni anlama ve çözümleme
18. Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.
21. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
25. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
26. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
3. Okuduğu metni değerlendirme
1.Metni dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
2.Metni içerik yönünden değerlendirir.
4.Söz varlığını zenginleştirme
2.Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
3.Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
4.Okuduklarından hareketle öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.
5. Okuma alışkanlığı kazanma
4.Okuduğu kitaplardan kitaplık oluşturur.
5.Kitaplık, kütüphane, kitap fuarı ve kitap evlerinden faydalanır.
6.Okudukları ile ilgili duygu ve düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşır.
7.Şiir ezberler, şiir dinletileri düzenler, ezberlediği şiirleri uygun ortamlarda okur.

8.Ailesi ile okuma saatleri düzenler.
9.Beğendiği kısa yazıları ezberler.
YAZMA BECERİ ALANI
1. Yazma kurallarını uygulama
1.Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
2.Düzgün, okunaklı ve işlek “bitişik eğik yazı”yla yazar.
3.Elektronik ortamdaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar.
4.Standart Türkçe ile yazar.
5.Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
10.Tekrara düşmeden yazar.
11.Yazım ve noktalama kurallarına uyar.
2. Planlı yazma
6.Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
7.Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.
8.Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
9.Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
10.Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
3. Farklı türlerde metinler yazma
1.Olay yazıları yazar.
4.Şiir yazar.
4. Kendi yazdıklarını değerlendirme
1.Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
2.Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3.Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.
5. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
1.Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
2.Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
4.Şiir defteri tutar.
5.Günlük tutar.
6.Beğendiği sözleri, metinleri ve şiirleri derler.

7.Okul dergisi ve gazetesi için yazılar hazırlar.
10.Yazma yarışmalarına katılır.
6. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama
1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
2. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.

2. 5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı Estetik Değer Taşıyan Kazanımlar

DİNLEME ÖĞRENME ALANI
1. Dinleme Kurallarını Uygulama
3. Görgü kurallarına uygun dinler.
2. Dinlediğini Anlama
3. Dinlerken vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat eder.
3. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Dinleme
6. Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler/izler.
7. Şiir ve müzik dinletilerine katılır.
OKUMA DİNLEME ÖĞRENME ALANI
1. Okuma Kurallarını Uygulama
4. Okuduğu kelimeleri doğru telaffuz eder.
5. Noktalama işaretlerine dikkat ederek okur.
6. Sesli okumada vurgu ve tonlamalara dikkat eder.
7. Akıcı okur.
8. Kurallarına uygun sessiz okur.
3. Anlam Kurma
1. Metin içi anlam kurar.
2. Metin dışı anlam kurar.
3. Metinler arası anlam kurar.
4. Söz Varlığını Geliştirme
1. Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir.
5. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Okuma

7. Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okur.
8. Paylaşarak okumaktan zevk alır.
KONUŞMA DİNLEME ÖĞRENME ALANI
“1. Konuşma Kurallarını Uygulama
5. Kelimeleri yerinde ve anlamına uygun kullanır.
6. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
7. Akıcı konuşur.
8. Sesine duygu tonu katar.
9. Konuşmalarında beden dilini kullanır.
10. Konuşma sırasında gereksiz hareketlerden kaçınır.
11. Konu dışına çıkmadan konuşur.
12. Görgü kurallarına ve değerlere (millî, manevi, kültürel, ahlaki, sosyal vb.) uygun konuşur.
2. Kendini Sözlü Olarak İfade Etme
15. Konuşmalarında mizahî öğelere yer verir.
25. Konuşmasının başında ve sonunda dikkat çekici ve çarpıcı ifadeleri kullanır.
3. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Konuşma
5. Masal, hikâye, fıkra veya filmi tekniğine uygun anlatır.
12. Bildiği şiirleri topluluk önünde okur.
YAZMA DİNLEME ÖĞRENME ALANI
1. Yazma Kurallarını Uygulama
3. Kelimeler, cümleler ve satırlar arasında uygun boşluklar bırakır.
4. Anlamlı ve kurallı cümleler yazar.
5. Yazılarında noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanır.
6. Yazılarında imlâ kurallarını uygular.
7. Sayfa düzenine ve temizliğine dikkat eder.
12. Yazılarında kelime tekrarından kaçınır.
2. Kendini Yazılı Olarak İfade Etme
1. Kelimeleri yerinde ve anlamlarına uygun kullanır.
3. Yazısına uygun başlık belirler.
5. Yazısının giriş ve sonuç cümlelerini özenle seçer.

6. Yazılarında söz varlığından yararlanır.
8. Yazılarında mizahî ögelere yer verir.
9. Yazılarında kelime türlerini işlevine uygun kullanır.
3. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun
Yazma
1. Günlük, anı vb. yazar.
3. Mektup yazar.
4. Duyuru, afiş vb. yazar.
6. Hikâye yazar.
8. Kısa oyunlar yazar.
9. Şiir yazar.
GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU ALANI
1. Görsel Okuma
5. Resim ve fotoğrafları yorumlar.
6. Karikatürde verilen mesajı algılar.
8. Beden dilini yorumlar.
9. Doğayı izler, doğadaki değişimleri fark eder ve yorumlar.
10. Çevresindeki sosyal olayları anlamlandırır ve yorumlar.
11. Renkleri tanır, anlamlandırır ve yorumlar.
12. Görsellerden hareketle cümleler ve metinler yazar.
14. Görsellerle sunulan bilgileri, olayları, düşünceleri yorumlar ve değerlendirir.
15. Metin ve görsel ilişkisini sorgular.
2. Görsel Sunu
3. Duygu, düşünce, bilgi ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol ve renkleri kullanarak görselleştirir.
4. Bilgileri tablo ve grafikte sunar.
6. Duygu, düşünce ve izlenimlerini drama, tiyatro, müzikli oyun, kukla vb. yollarla sunar.
8. Sunularında içeriğe uygun görseller seçer ve kullanır.

